

4.2024

διαΝΕΟσις

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Τι πιστεύουν οι Έλληνες - Μέρος Β΄

Η Ελλάδα στην Ευρώπη & στον κόσμο
και η μετανάστευση

Metron Analysis

Γιάννης Μπαλαμπανίδης, Πέννυ Αποστολοπούλου, Στράτος Φαναράς

Απρίλιος 2024

Συγγραφική ομάδα

Γιάννης Μπαλαμπανίδης

Πολιτικός Αναλυτής

Πέννυ Αποστολοπούλου

Senior Research Executive

Στράτος Φαναράς

Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος, Metron Analysis

Εισαγωγή

Το δεύτερο μέρος της έρευνας «Τι πιστεύουν οι Έλληνες 2024» διεξήχθη μεταξύ 23 Ιανουαρίου και 6 Φεβρουαρίου 2024 σε ένα πανελλαδικό αντιπροσωπευτικό δείγμα 1.104 ατόμων ηλικίας 17 ετών και άνω, με μεικτή μεθοδολογία τηλεφωνικής και online έρευνας (903 και 201 άτομα αντίστοιχα), το οποίο σταθμίστηκε εκ των υστέρων ως προς το φύλο και την ηλικία.

Σε αυτό το δεύτερο μέρος, η έρευνα της διαΝΕΟσις εστιάζει το ενδιαφέρον της στον τρόπο με τον οποίο οι Έλληνες και οι Ελληνίδες βλέπουν τον εαυτό τους και την Ελλάδα μέσα στον κόσμο. Η αποτίμηση της ευρωπαϊκής πορείας της χώρας αλλά και της δημοκρατίας της, οι προοπτικές της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και οι προσδοκίες για το μέλλον αποτελούν βασικά ζητήματα που προσεγγίζονται.

Επίσης, εξετάζονται το διεθνές περιβάλλον και οι στάσεις και αντιλήψεις των Ελλήνων μέσα στη σημερινή ασταθή γεωπολιτική συγκυρία, όπως επίσης και οι χώρες και οι ηγέτες που αισθανόμαστε περισσότερο ή λιγότερο κοντά μας. Και επειδή βασικό στοιχείο στον σημερινό κόσμο μας δεν είναι μόνο οι διακρατικές σχέσεις αλλά και οι μεταναστευτικές-προσφυγικές ροές, διερευνώνται επιπλέον οι αντιλήψεις των Ελλήνων και των Ελληνίδων ως προς το μείζον ζήτημα της μετανάστευσης αλλά και των δυνατοτήτων ενσωμάτωσης του «Άλλου» στην κοινωνία μας.

Βασικά συμπεράσματα

Συναισθήματα και προσωπική κατάσταση

Ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι Έλληνες και οι Ελληνίδες τη θέση της Ελλάδας μέσα στον κόσμο έχει ως αφετηρία το πώς αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους και την προσωπική τους κατάσταση. Ξεκινώντας από το επίπεδο των συναισθημάτων, προκύπτει ότι **τα αρνητικά συναισθήματα επικρατούν σαφώς, έναντι των θετικών**. Τόσο ως πρώτη αναφορά, όσο και στις συνολικές αναφορές, **η ανασφάλεια και η απογοήτευση καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις** (με 49,9% και 44,3% αντίστοιχα στις συνολικές αναφορές), και συνοδεύονται από αισθήματα θυμού (29,7%) και ντροπής (16,8%). Από τα θετικά συναισθήματα, μόνο η αισιοδοξία καταφέρνει να καταταγεί σχετικά ψηλά, στην τέταρτη θέση, με 21,7%, ενώ η υπερηφάνεια (12,4%), η σιγουριά (10,3%) και η αυτοπεποίθηση (7,9%) βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης.

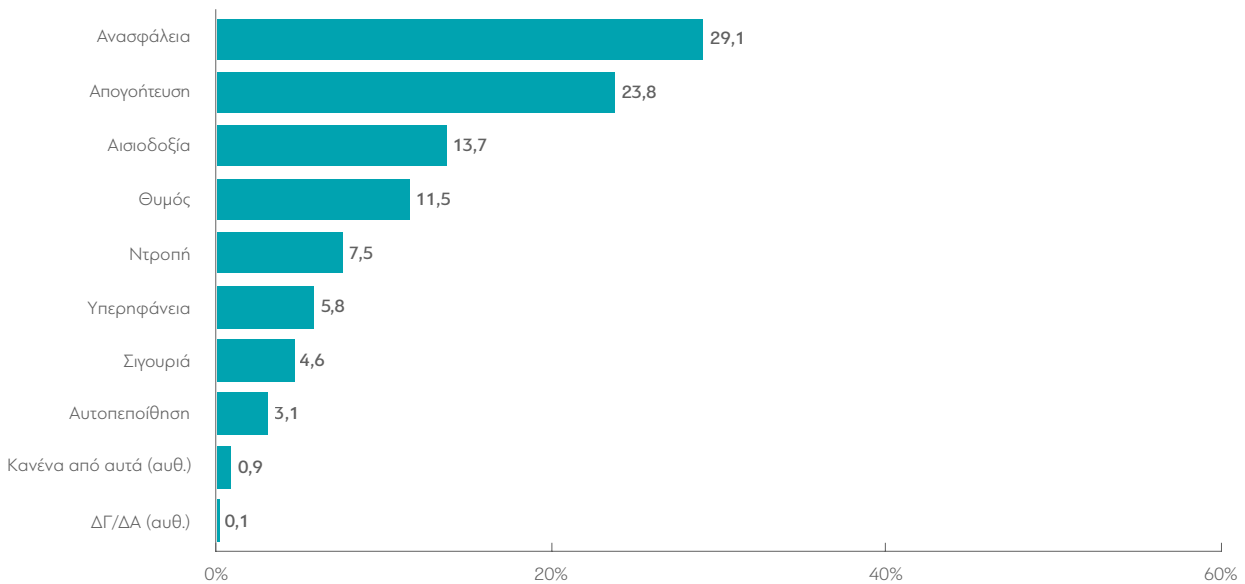
Είναι δε χαρακτηριστικό ότι η ιεράρχηση αυτή των συναισθημάτων παραμένει ως επί το πλείστον ίδια και στα τρία τελευταία κύματα της ίδιας έρευνας. Μόνη διαφορά επί τα χείρω ότι η αισιοδοξία βρισκόταν στη δεύτερη θέση της ιεράρχησης το 2019 με 30%, για να πέσει στο 19,2% το 2022 και στο 21,7% σήμερα, **υπό την επίδραση και της πανδημικής κρίσης αλλά και της πολυκρίσης της εποχής μας**. Μάλιστα, φαίνεται τα αρνητικά συναισθήματα να παρουσιάζουν όλα αυξητική τάση (με σταθερή στην κορυφή την ανασφάλεια: από 38% το 2019 σε 45,8% το 2022 και 49,9% σήμερα), ενώ τα θετικά συναισθήματα κινούνται σταθερά ή πτωτικά, με εξαίρεση μια μικρή βελτίωση ως προς τη σιγουριά.

Αξίζει να σημειωθεί επίσης, ότι **το θετικό αίσθημα της αισιοδοξίας είναι εντονότερο στους άνδρες απ' ό,τι στις γυναίκες**, ενώ ενισχύεται όσο ανεβαίνουμε στην κλίμακα της κοινωνικής τάξης (40,3% στην ανώτερη/μέση ανώτερη τάξη, 24,4% στη μεσαία και μόλις 10,2% στη μέση κατώτερη). Αντίστροφα, **το αρνητικό αίσθημα της ανασφάλειας που έρχεται πρώτο στη συνολική ιεράρχηση (49,9%), είναι σαφώς εντονότερο στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες (55,9%, έναντι 43,6%) και στις χαμηλότερες τάξεις (55,3% στη μέση κατώτερη, 49% στη μεσαία και 39,6% στην ανώτερη/μέση ανώτερη)**.

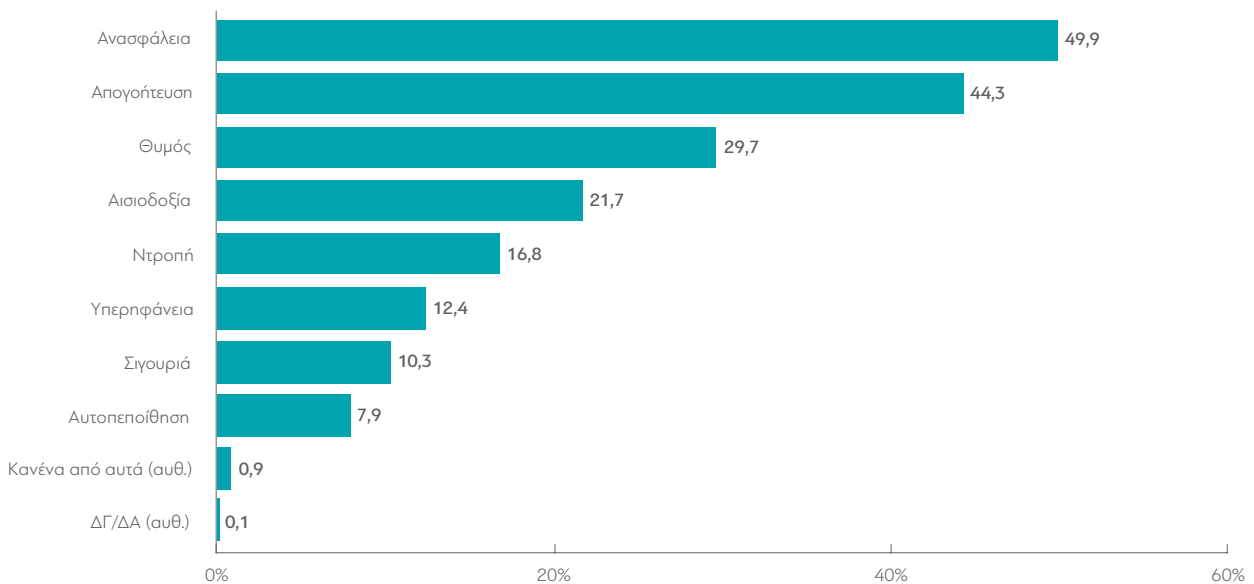
Επομένως, από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι, αν και βρισκόμαστε στη μετά-την-κρίση εποχή, **η εικόνα που εκπέμπεται είναι περισσότερο αυτή μιας εθνικής μελαγχολίας**, με βασικά «συμπτώματα» την ανασφάλεια και την απογοήτευση, παρά η εικόνα ενός έθνους που πατάει σταθερά και με αυτοπεποίθηση στα πόδια του.

Ποια συναισθήματα σάς διακατέχουν πιο έντονα σήμερα ως Έλληνα/Ελληνίδα; (Εως 2 απαντήσεις)

Πρώτη αναφορά

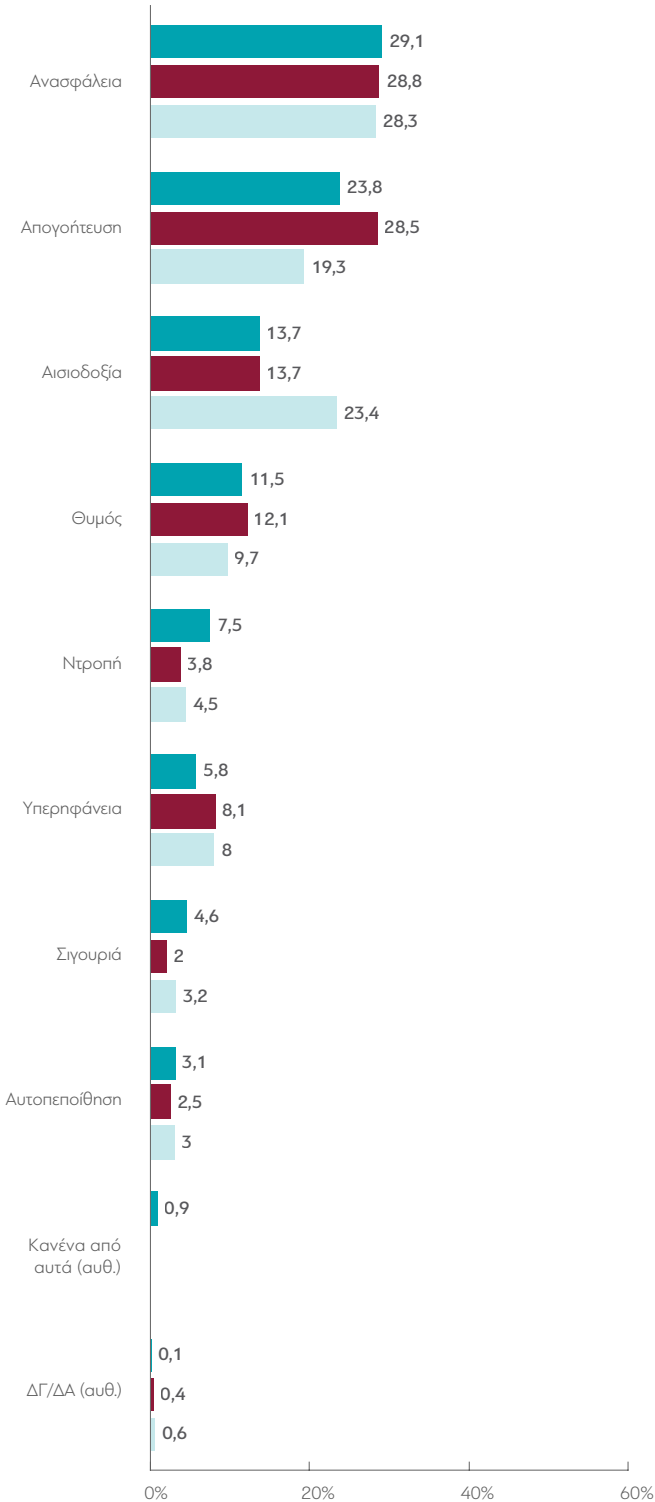

Συνολικές αναφορές

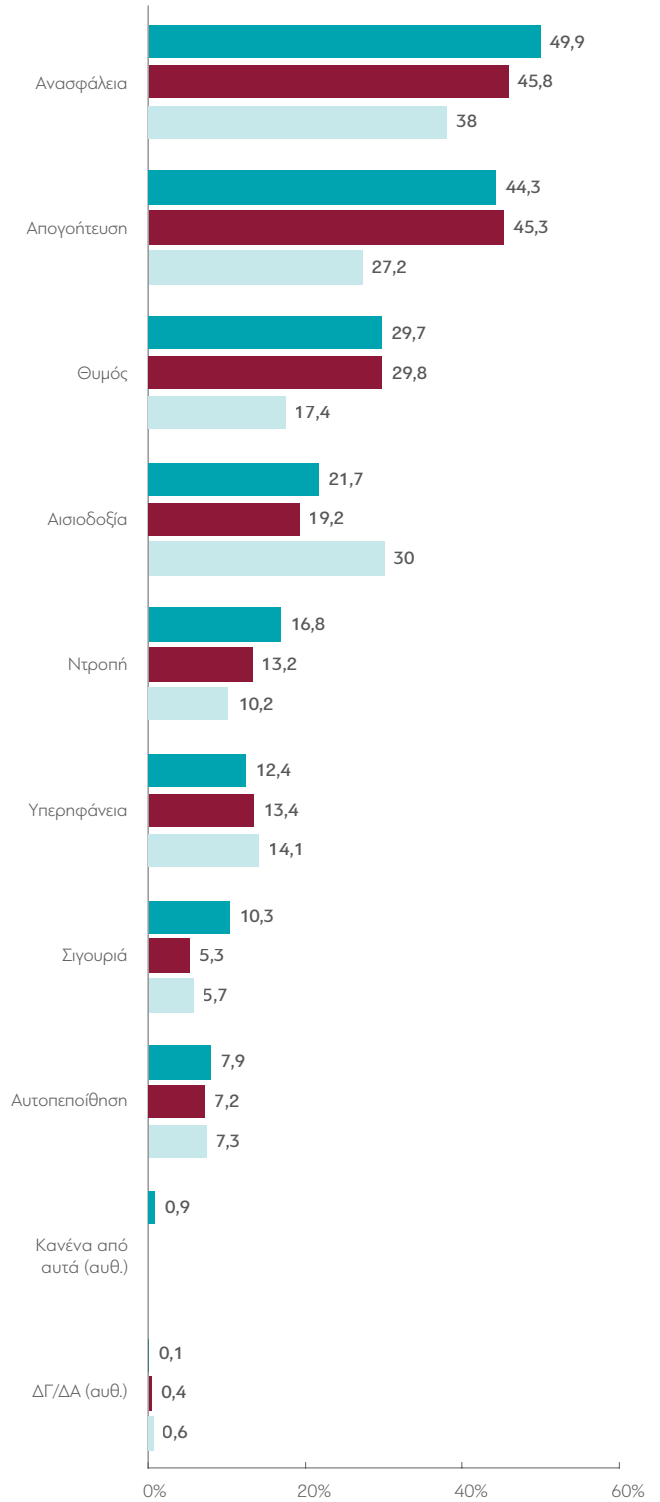

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ:

Πρώτη αναφορά

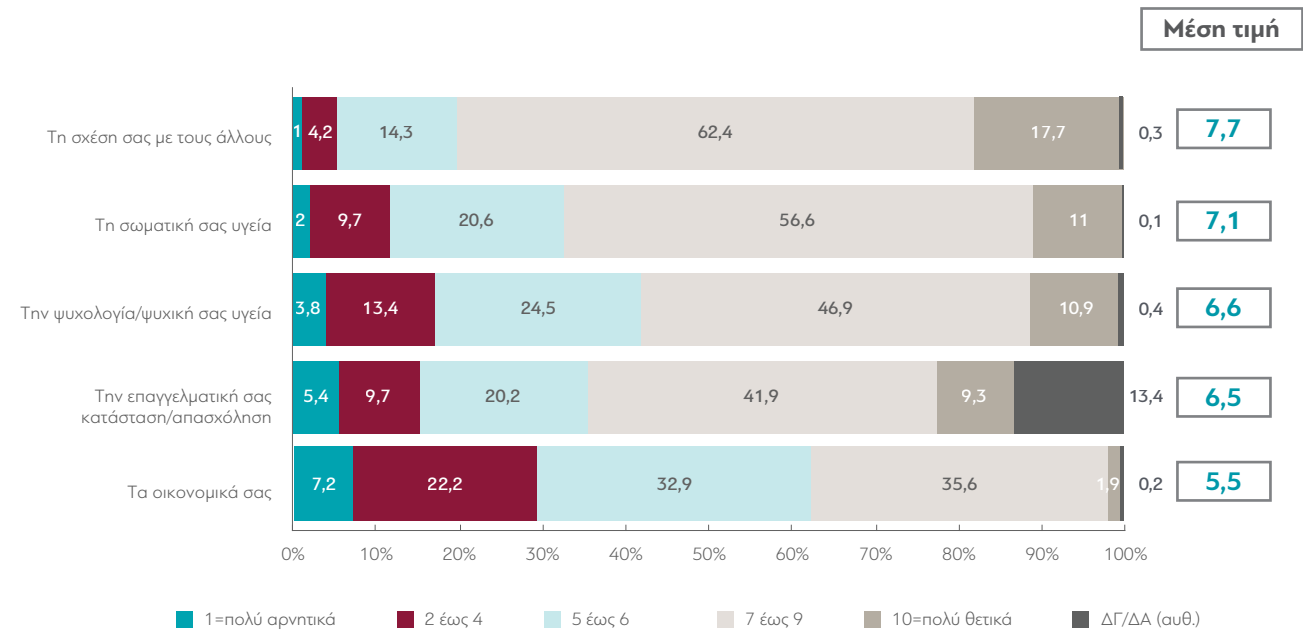

Συνολικές αναφορές

Σε αυτό συνηγορεί και η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο οι Έλληνες και οι Ελληνίδες αξιολογούν διαστάσεις της προσωπικής τους κατάστασης. Σε μια κλίμακα 1-10 (όπου 1=πολύ αρνητικά και 10=πολύ θετικά), οι παράμετροι που αξιολογούνται σχετικά θετικότερα είναι η σχέση μας με τους άλλους (μέση τιμή 7,7) και η σωματική υγεία (7,1). **Η δε ψυχική υγεία αξιολογείται χαμηλότερα στο 6,6 –εύλογα, σε ένα περιβάλλον όπου κυριαρχούν αρνητικά συναισθήματα ανασφάλειας και απογοήτευσης.** Όσο για τις παραμέτρους που βρίσκονται πέρα από τη σφαίρα της προσωπικής ζωής, αξιολογούνται ακόμη χαμηλότερα: η επαγγελματική κατάσταση βρίσκεται στο 6,5 και η οικονομική μετά βίας «περνά τη βάση» με μέση τιμή το 5,5. Επομένως, συνολικά, η αφετηρία από την οποία εκκινούμε για να προσδιορίσουμε κατόπιν τη θέση μας στην Ευρώπη και στον κόσμο δεν είναι ασφαλώς η καλύτερη δυνατή.

**Ειδικότερα, πώς αξιολογείτε την προσωπική σας κατάσταση όσον αφορά:
 (Κλίμακα από 1 έως 10: 1=πολύ αρνητικά, 10=πολύ θετικά)**

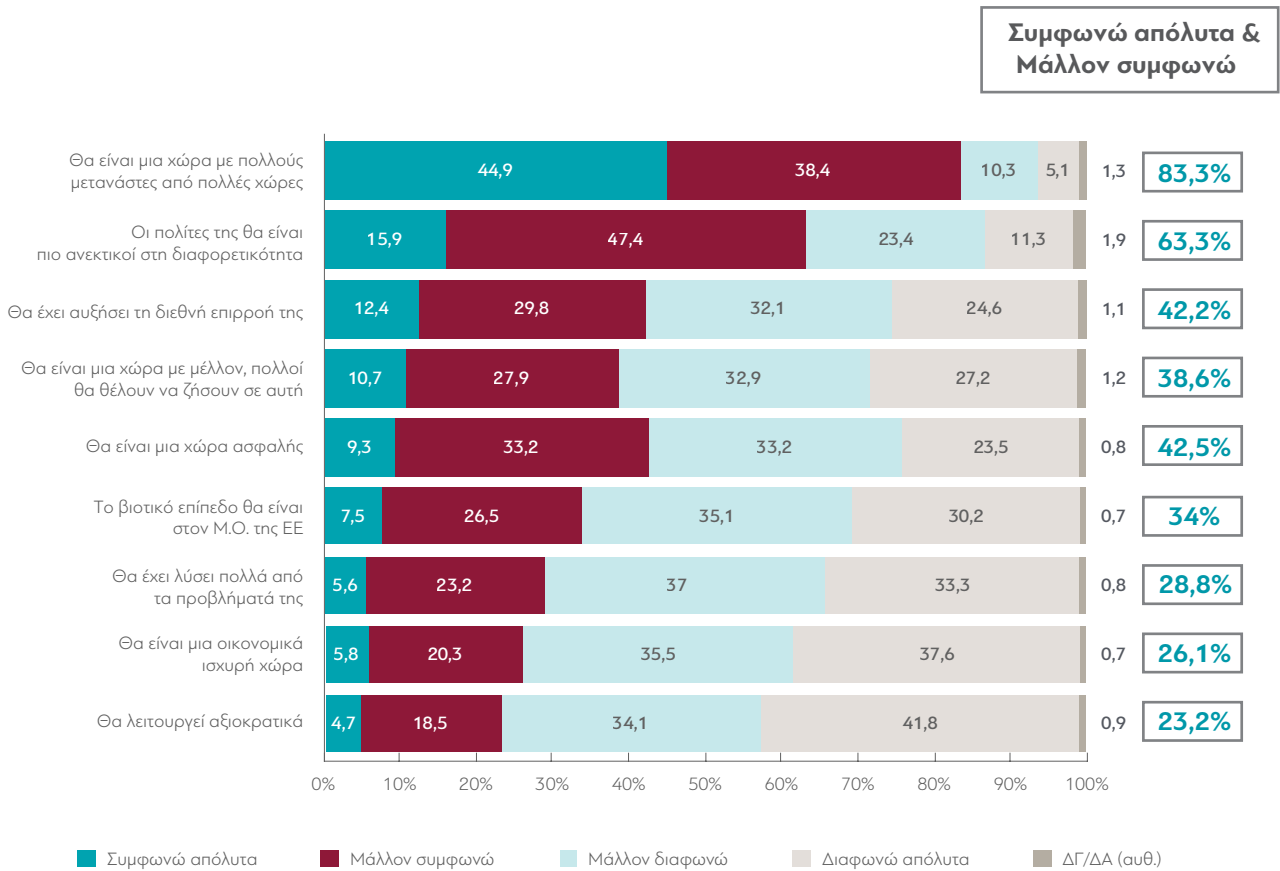
Η Ελλάδα στο παρόν και στο μέλλον

Πώς πιστεύουν όμως οι Έλληνες ότι θα είναι η χώρα μας σε δέκα χρόνια από σήμερα; Εδώ αναδεικνύεται μια εικόνα με δύο όψεις. Η μία όψη είναι ότι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες μοιάζει να έχουν συμφιλιωθεί με την προοπτική ότι μέσα σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον, όπου μειώνονται οι περιορισμοί στη μετακίνηση ανθρώπων και αναπτύσσονται ισχυρές μεταναστευτικές ροές, **η Ελλάδα θα είναι μια χώρα με πολλούς μετανάστες**

από πολλές χώρες (83,3% συμφωνεί και μάλλον συμφωνεί με αυτή την πρόβλεψη). Ταυτόχρονα, για μια σημαντική πλειοψηφία (63,3%), αυτό το «αντικειμενικό» γεγονός θα συμβαδίζει με τη διαμόρφωση μιας κοινωνίας ανεκτικής απέναντι στη διαφορετικότητα.

Η άλλη όψη έχει έναν σαφή τόνο απαισιοδοξίας. Η παραπάνω αποτύπωση της ψυχικής κατάστασης των Ελλήνων που υποδεικνύει περισσότερο αίσθημα ανασφάλειας παρά σιγουριάς και αυτοπεποίθησης, συνδέεται εδώ και με αρνητικές αξιολογήσεις σχετικά με όλες τις άλλες παραμέτρους που αφορούν τη χώρα. Συγκεκριμένα, λιγότεροι από τους μισούς πιστεύουν ότι σε δέκα χρόνια η Ελλάδα θα έχει αυξήσει τη διεθνή επιρροή της ή ότι θα είναι μια χώρα ασφαλής (42,2% και 42,5% αντίστοιχα, έναντι 56,7% που δεν συμφωνούν) και μόνο 38,6% πιστεύουν ότι θα είναι μια χώρα με μέλλον και «ελκυστική» (στην οποία δηλ. θα θέλει κανείς να ζει). Ακόμη λιγότεροι θεωρούν ότι το βιοτικό επίπεδο θα είναι στον μέσο όρο της ΕΕ (34%), ότι η χώρα θα έχει λύσει πολλά από τα προβλήματά της (28,8%), θα είναι οικονομικά ισχυρή (26,1%) και θα λειτουργεί αξιοκρατικά (23,2%).

Πώς πιστεύετε ότι θα είναι η Ελλάδα σε δέκα χρόνια από σήμερα;

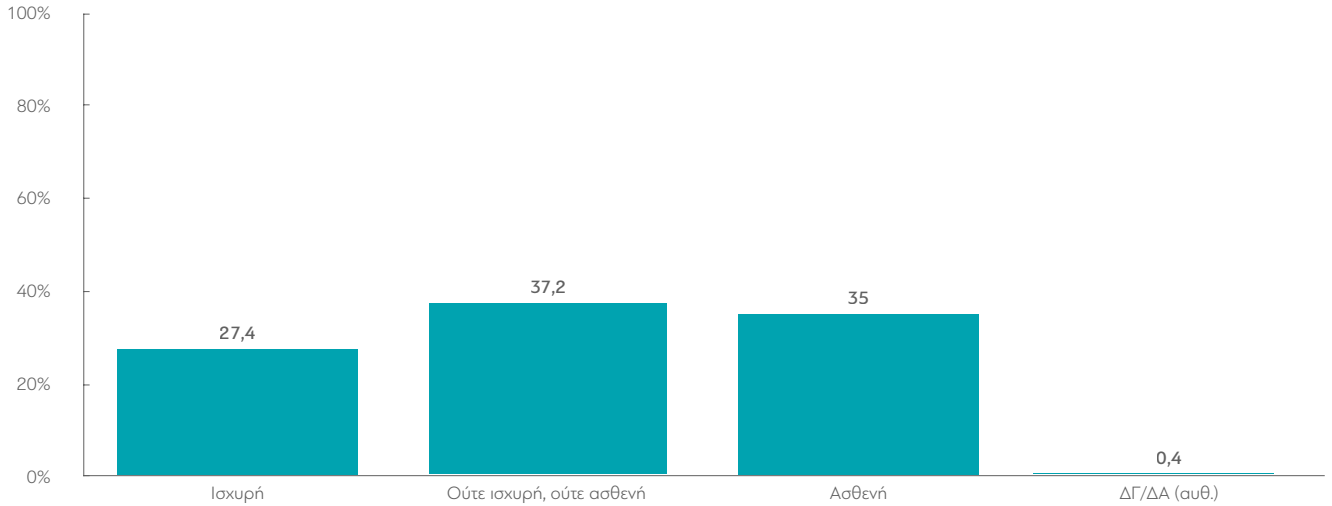
Η συλλογική απαισιοδοξία αποτυπώνεται εν μέρει και στην αποτίμηση της δημοκρατίας στην Ελλάδα, καθώς **φέτος συμπληρώνεται μισός αιώνας από τη δημοκρατική μετάβαση και τη Μεταπολίτευση του 1974. Κάτω από 1 στους 3 (27,4%) θεωρούν τη δημοκρατία στη χώρα «ισχυρή», ενώ το 35% τη θεωρούν «ασθενή», με άλλο ένα 37,2% να βρίσκεται στη μέση.**

Είναι χαρακτηριστικό ότι **«ισχυρή» τείνουν να θεωρούν τη δημοκρατία μας περισσότερο οι μεγαλύτερες ηλικίες που βρίσκονται βιωματικά πιο κοντά στη δικτατορία και στη δημοκρατική μετάβαση** (33,2% στους 55-64 και 41,2% στους 65+). Από την άλλη πλευρά, η αξιολόγησή της ως «ασθενούς» γίνεται ισχυρότερη, όσο χαμηλώνει το μορφωτικό επίπεδο αλλά και το επίπεδο κοινωνικής τάξης (48,1% στη μέση κατώτερη τάξη, 30,7% στη μεσαία και 20,8% στην ανώτερη/μέση ανώτερη). Ως προς την πολιτική αυτοτοποθέτηση τώρα, όσο δεξιότερα κινούμαστε στο πολιτικό φάσμα, τόσο εντείνεται η θετική αποτίμηση («ισχυρή») και, αντίστροφα, όσο αριστερότερα, τόσο εντείνεται η αρνητική («ασθενής»). Εξαίρεση αποτελούν εκείνοι που τοποθετούνται στη δεξιά-άκρα δεξιά θέση του φάσματος, οι οποίοι τείνουν να αξιολογούν τη δημοκρατία περισσότερο ως «ασθενή» (37,9%) παρά ως «ισχυρή» (28,8%).

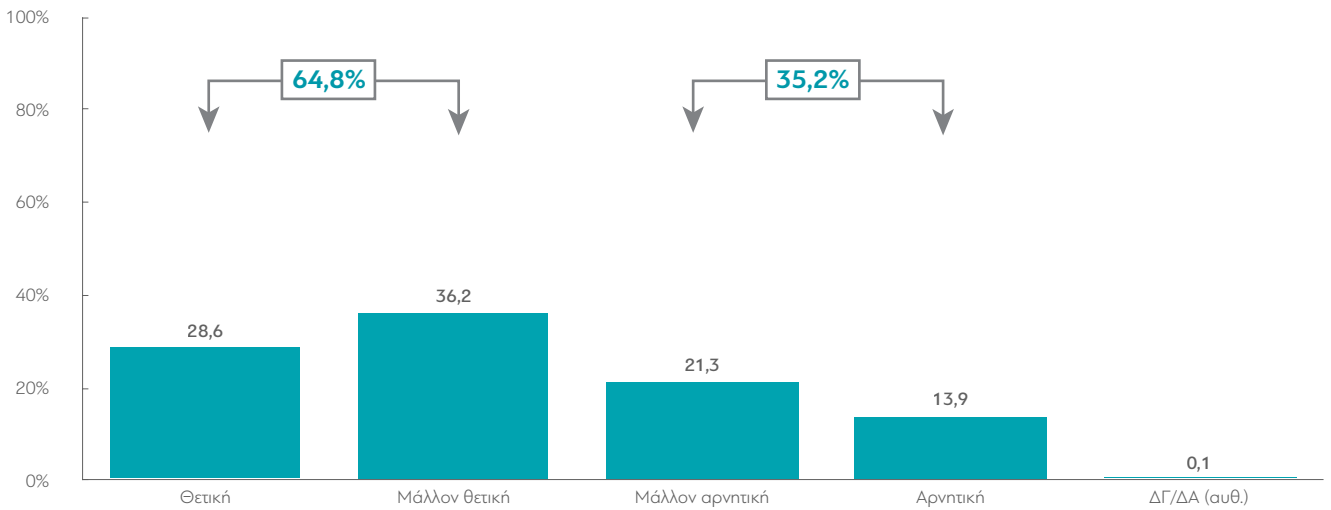
Αντίθετα, περισσότερο **θετική μοιάζει η αποτίμηση της ευρωπαϊκής πορείας της χώρας**, καθώς 64,8% αξιολογούν «θετικά» και «μάλλον θετικά» τη συμμετοχή της Ελλάδας στην τότε ΕΟΚ και σήμερα ΕΕ, με το 35,2% να την αξιολογεί «αρνητικά». Ο βαθμός θετικής αξιολόγησης παραμένει μάλλον σταθερός σε όλα τα κύματα της ίδιας έρευνας, με την εξαίρεση του Νοεμβρίου 2015 και του Δεκεμβρίου 2016, όπου οι αρνητικές αξιολογήσεις είχαν ενισχυθεί (χωρίς πάντως να υπερκεράσουν τις θετικές), στο πλαίσιο του ευρωσκεπτικισμού της οικονομικής κρίσης και στον απόηχο του δημοψηφίσματος του 2015.

Από δημογραφική άποψη, παρουσιάζει ενδιαφέρον ότι η θετική αποτίμηση είναι ισχυρότερη στην ανώτερη/μέση ανώτερη και μεσαία τάξη (79,2% και 70,3% αντίστοιχα) αλλά πολύ χαμηλότερη στη μέση κατώτερη τάξη (49,9%). Ακόμα, ότι ενισχύεται όσο δεξιότερα κινούμαστε στο πολιτικό φάσμα, και κορυφώνεται στην κεντροδεξιά (85,4%), με εξαίρεση και πάλι όσους τοποθετούνται στα δεξιά-άκρα δεξιά (68,5% θετική αποτίμηση πάνω, ωστόσο, από τον μέσο όρο του συνόλου).

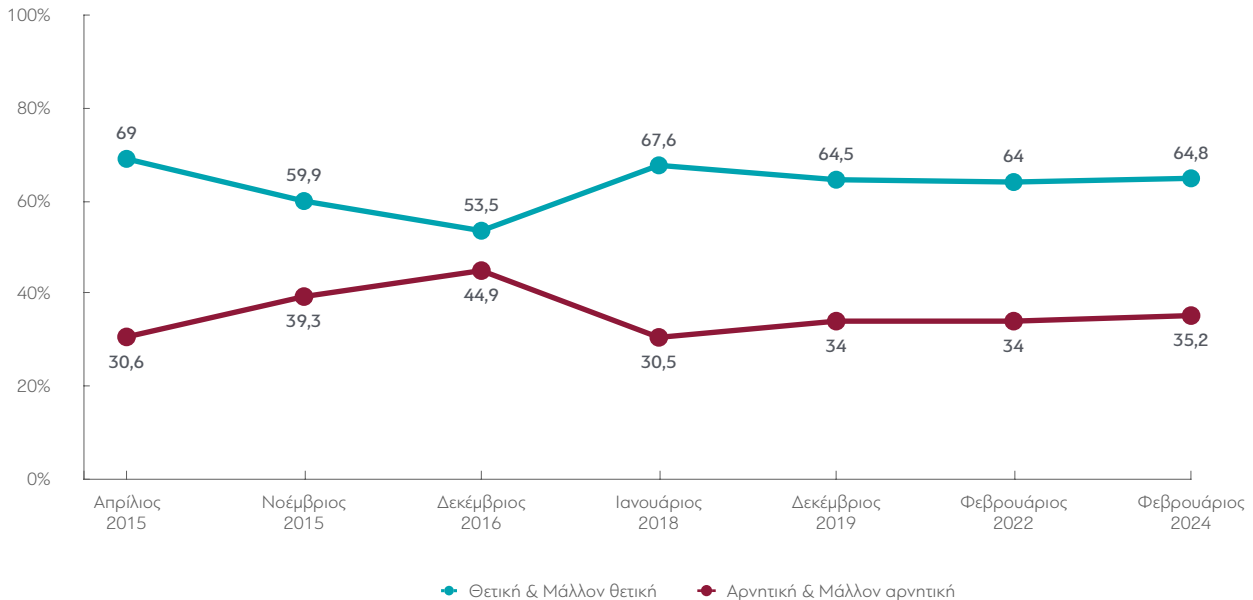
Φέτος συμπληρώνονται 50 χρόνια της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας. Κατά τη γνώμη σας έχουμε μια δημοκρατία:

Η Ελλάδα συμπλήρωσε 43 χρόνια από την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Θεωρείτε ότι η συνολική αποτίμηση από τη συμμετοχή της χώρας στην ΕΕ είναι:

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ:

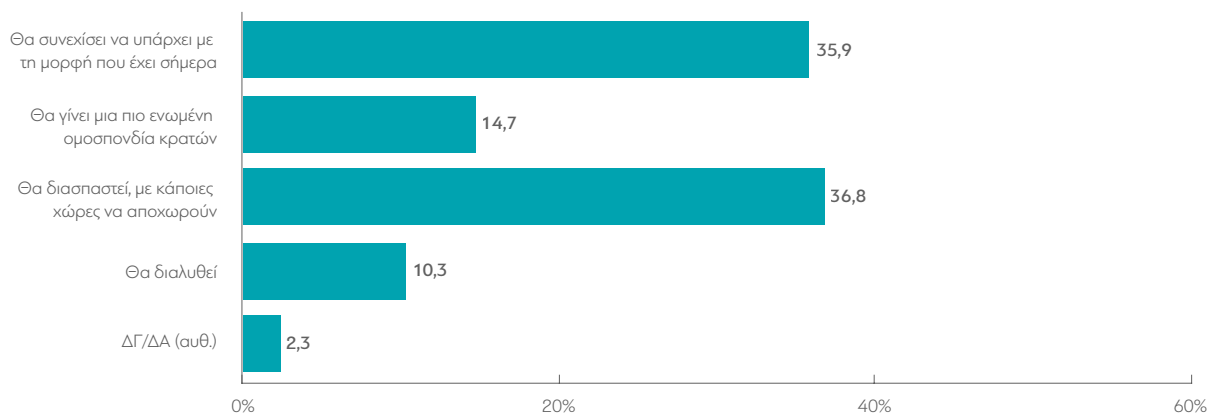
Το παρόν και το μέλλον της ΕΕ

Η μάλλον θετική αποτίμηση της συμμετοχής της χώρας στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι συνοδεύεται από μια σχετική βελτίωση των αντιλήψεων σχετικά με τις προοπτικές της ΕΕ στο άμεσο μέλλον. Το **35,9% θεωρεί ότι η ΕΕ στα επόμενα δέκα χρόνια θα συνεχίσει να υπάρχει με τη μορφή που έχει σήμερα** και το 14,7% υιοθετεί το σενάριο της εμβάθυνσης στην κατεύθυνση της ομοσπονδιοποίησης. Αξίζει όμως να επισημανθεί ότι **το 36,8% θεωρεί πιθανότερη μια διάσπαση της ΕΕ με την αποχώρηση ορισμένων χωρών**, και ένα 10,3% το ενδεχόμενο διάλυσης της Ένωσης.

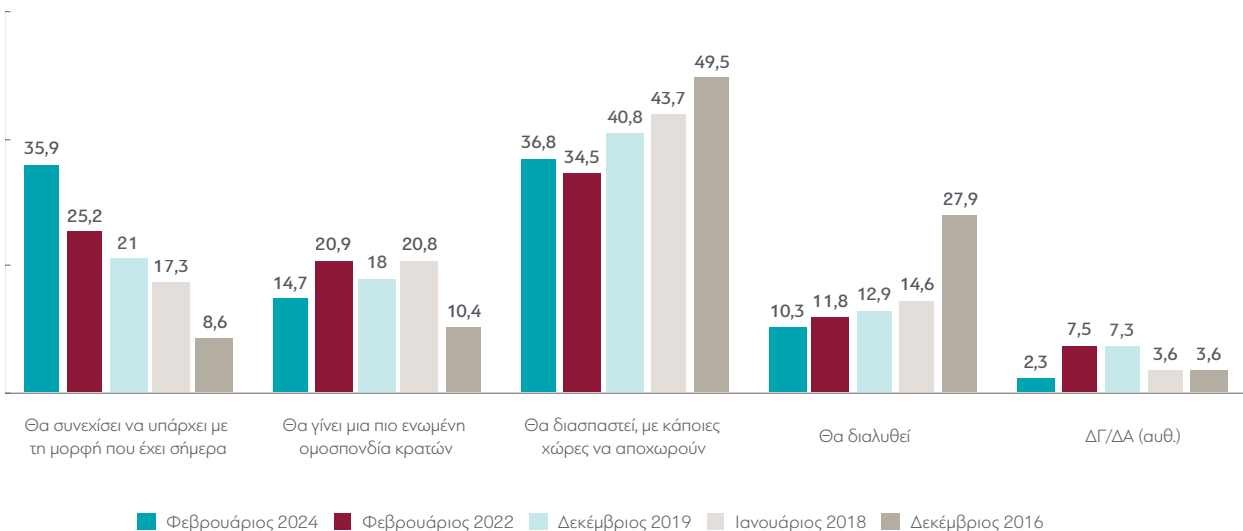
Ωστόσο, έχει σημασία να δούμε πώς κινούνται διαχρονικά αυτές οι απόψεις, συγκριτικά με τα προηγούμενα κύματα της ίδιας έρευνας. Έτσι, παρατηρείται ότι περιορίζονται οι αντιλήψεις πως θα διασπαστεί (36,8% σήμερα από 49,5% τον Δεκέμβριο του 2016, τη χρονιά δηλ. του δημοψηφίσματος για το Brexit), αλλά και ότι θα οδηγηθεί σε διάλυση (10,3% σήμερα από 27,9% το 2016 και 14,6% το 2018, στο περιβάλλον ακόμη τότε της ελληνικής οικονομικής κρίσης και των συνεπειών της). **Από την άλλη πλευρά, αυξάνονται σταθερά εκείνοι που θεωρούν ότι η ΕΕ θα παραμείνει ως έχει** (35,9% σήμερα από μόλις 8,6% το 2016), δηλαδή σε μια προοπτική σταθερότητας ή στασιμότητας, ενώ περιορίζονται ξανά όσοι προσβλέπουν στην ομοσπονδιακή εμβάθυνση της ΕΕ.

Πάντως, το σενάριο της ομοσπονδιοποίησης γίνεται ισχυρότερο στις ανώτερες κοινωνικές τάξεις (25,4% στην ανώτερη/μέση ανώτερη), ενώ, όσο χαμηλότερα κινούμαστε στην κλίμακα της κοινωνικής τάξης, τόσο ενισχύονται τα σενάρια της διάσπασης (44,4% στη μέση κατώτερη τάξη, έναντι 36,8% στο σύνολο) και της διάλυσης (13%, έναντι 10,3% στο σύνολο).

Ποια πιστεύετε πως θα είναι η εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα επόμενα δέκα χρόνια;

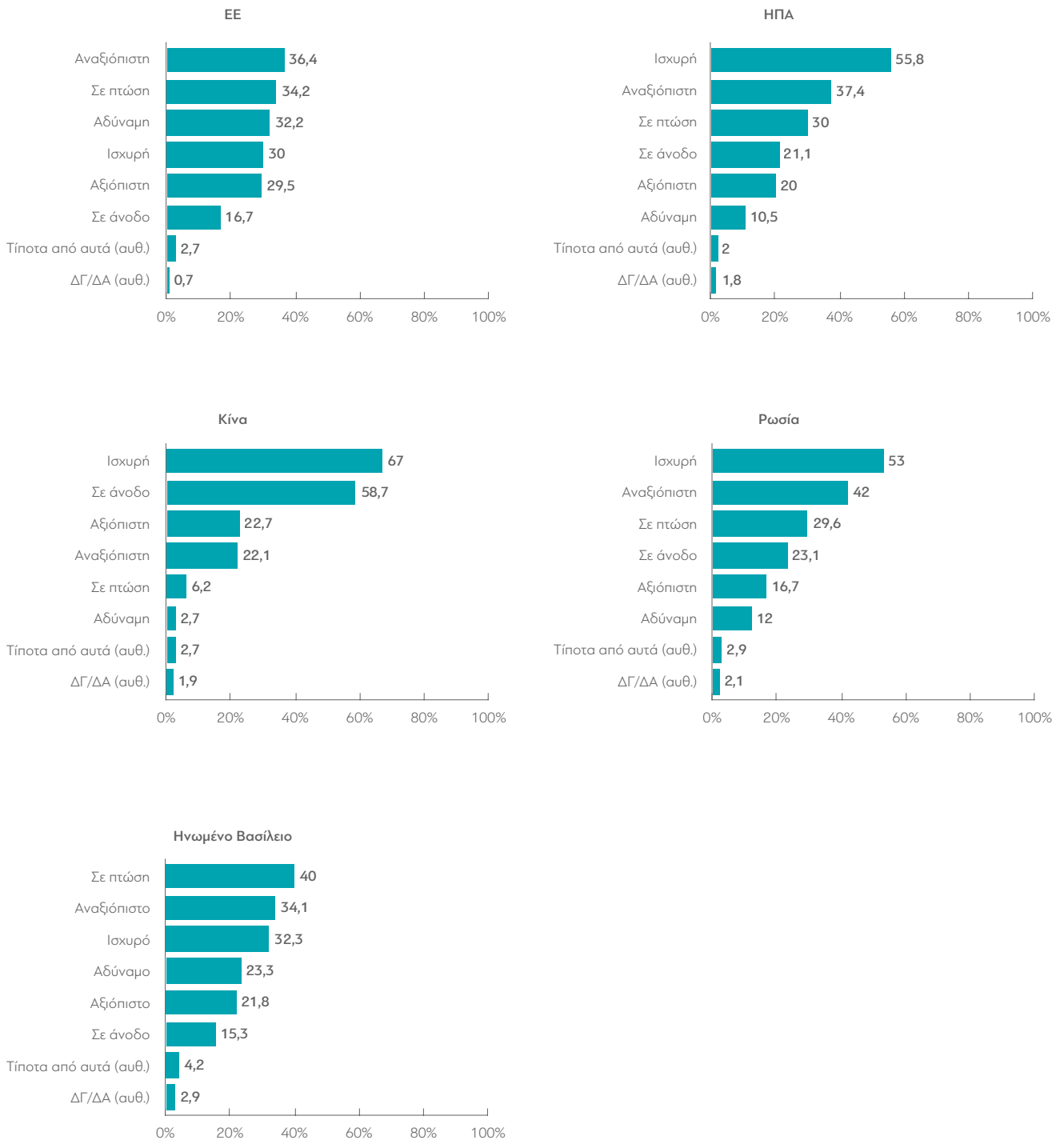
ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ:

Αν όμως για τους Έλληνες η ΕΕ μοιάζει να αποφεύγει το ενδεχόμενο διάσπασης ή διάλυσης, **ταυτόχρονα αξιολογείται ως μία δύναμη σε κάμψη, παρά σε άνοδο**. Συνεπώς, επικρατούν οι περιγραφές της ΕΕ ως «αναξιόπιστης» (36,4%), «σε πτώση» (34,2%) και «αδύναμης» (32,2%), σε βάρος των θετικότερων αξιολογικών κρίσεων, όπως «ισχυρή» (30%) και «αξιόπιστη» (29,5%), ή «σε άνοδο» (16,7%).

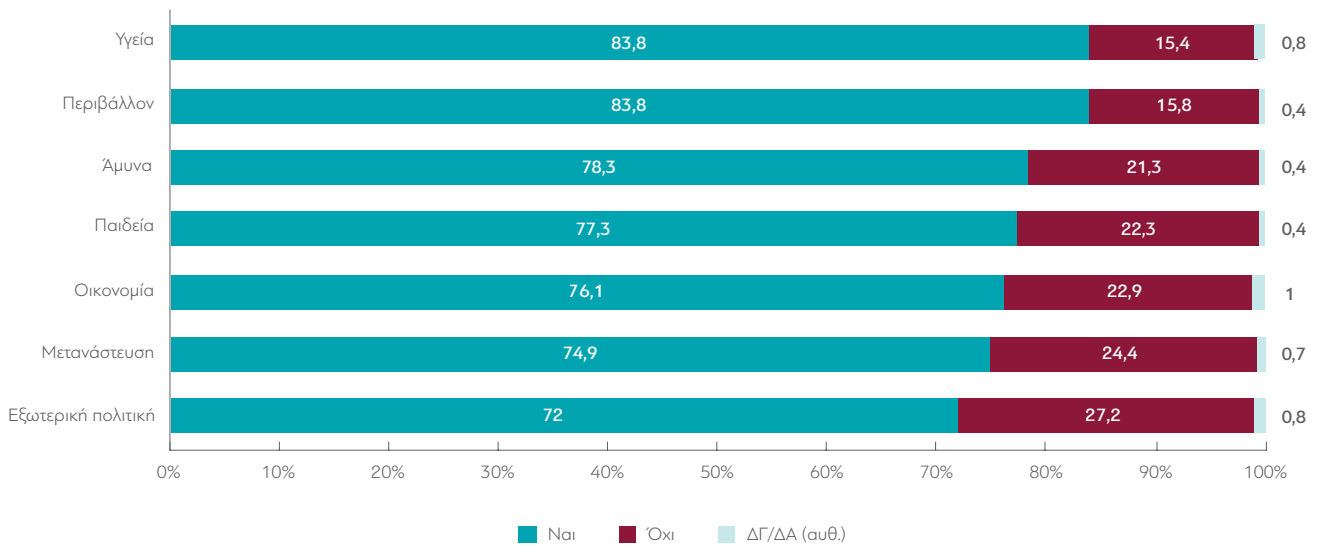
Ποιες από τις παρακάτω φράσεις περιγράφουν καλύτερα την ΕΕ, τις ΗΠΑ, την Κίνα, τη Ρωσία και το Ηνωμένο Βασίλειο (για κάθε χώρα ξεχωριστά);

(Εως 3 απαντήσεις)

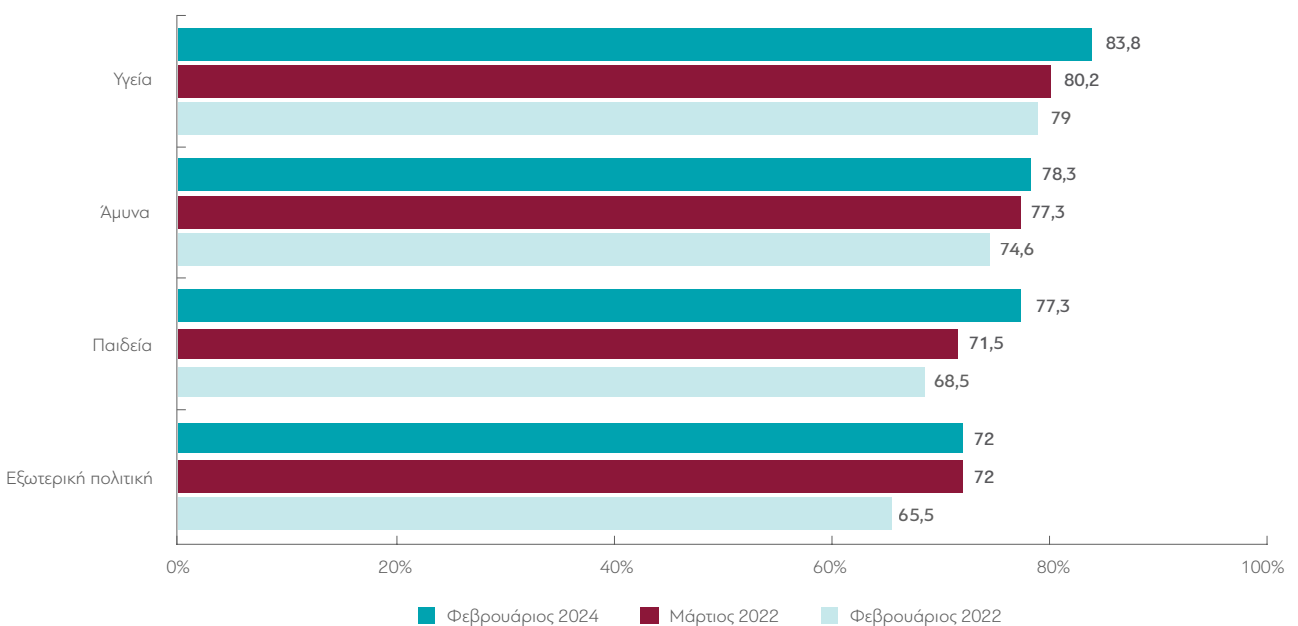

Παρ' όλα αυτά, ή λόγω όλων αυτών, μοιάζει να αναδύεται ένα αίτημα περαιτέρω ενίσχυσης και εμπάθυνσης των κοινών ευρωπαϊκών πολιτικών σε πολλά κρίσιμα πεδία δημόσιας πολιτικής. Έτσι, διαμορφώνονται ισχυρές πλειοψηφίες –και μάλιστα ενισχυμένες σε σχέση με προηγούμενα κύματα της ίδιας έρευνας, όπου υπήρχαν σχετικά στοιχεία– υπέρ της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής σε θέματα υγείας και περιβάλλοντος (83,8%), άμυνας (78,3%), παιδείας (77,3%) αλλά και οικονομίας, μετανάστευσης και εξωτερικής πολιτικής.

Σε ποια από τα παρακάτω θέματα θα θέλατε να έχει πιο ενεργό ρόλο η Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να υπάρχει κοινή ευρωπαϊκή πολιτική;

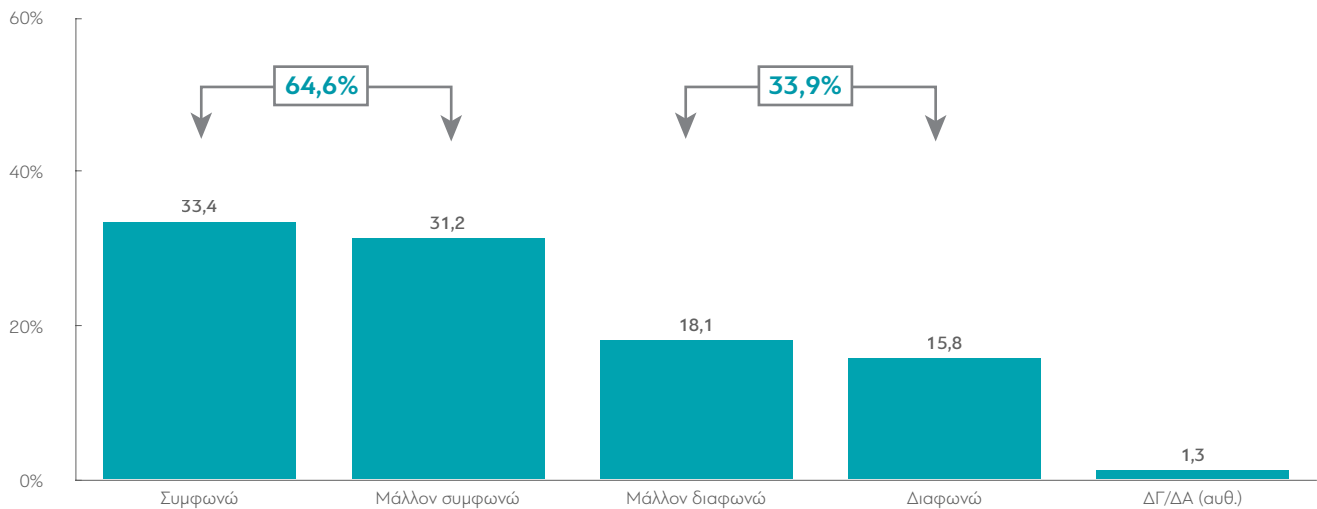

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ: «Ναι»

Σημειωτέον ότι, πέραν της εμβάθυνσης, **για τους περισσότερους Έλληνες είναι αποδεκτή και η διεύρυνση της ΕΕ με νέα κράτη-μέλη**. Με το ενδεχόμενο αυτό συμφωνεί μια πλειοψηφία της τάξης του 64,6%, έναντι 33,9% που διαφωνούν.

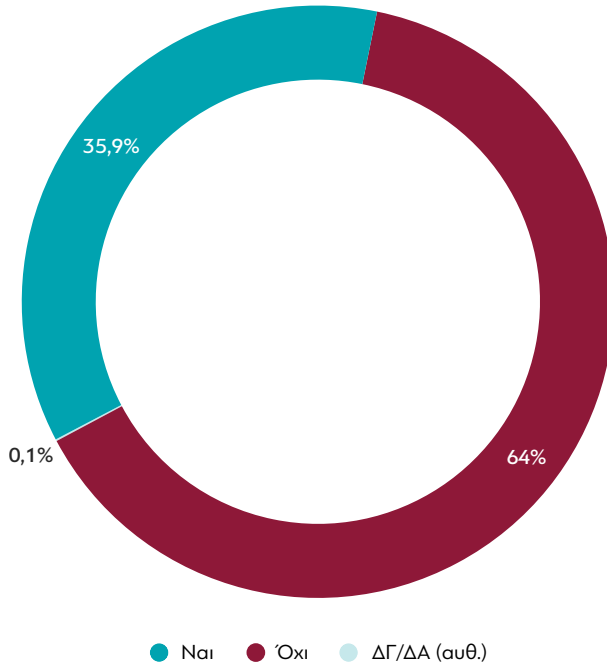
Εσείς συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τη διεύρυνση της ΕΕ με νέα κράτη-μέλη;

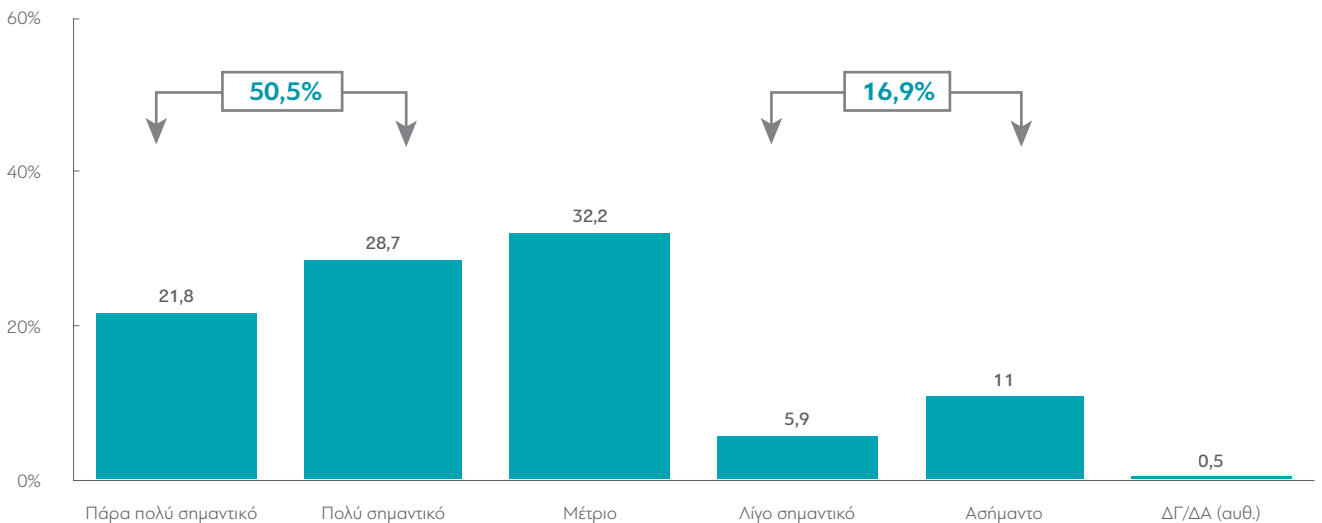
Όσον αφορά πάντως μια συγκεκριμένη κοινή πολιτική της ΕΕ που συνδέεται με την ανάκαμψη των χωρών-μελών από τις συνέπειες της πανδημίας, μόνο το 35,9% γνωρίζει το σχετικό πρόγραμμα χρηματοδότησης που έχει εγκρίνει η ΕΕ. Και από αυτούς, οι μισοί (50,5%) το αξιολογούν ως «πάρα πολύ» και «πολύ» σημαντικό για την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας, 1 στους 3 του αποδίδει μέτρια σημασία, και ένα 16,9% το θεωρεί λιγότερο σημαντικό έως και ασήμαντο.

Έχει σημασία ωστόσο να παρατηρηθεί ότι ο βαθμός γνώσης της εν λόγω πολιτικής συνδέεται με το μορφωτικό επίπεδο και την κοινωνική τάξη (τη γνωρίζει το 47,3% της ανώτερης/μέσης ανώτερης τάξης, ενώ την αγνοεί το 70,1% της μέσης κατώτερης).

Για να ξεπεράσουμε τα προβλήματα από την ύφεση και τις λοιπές επιπτώσεις από την Covid-19, η ΕΕ έχει εγκρίνει ένα πρόγραμμα χρηματοδότησης. Το γνωρίζετε;

Πόσο σημαντικό θεωρείτε το πρόγραμμα αυτό για την ανάπτυξη της χώρας;
Βάση: Το 35,9% που γνωρίζει το πρόγραμμα χρηματοδότησης από την ΕΕ για τις επιπτώσεις από την Covid-19

Η Ελλάδα και ο κόσμος

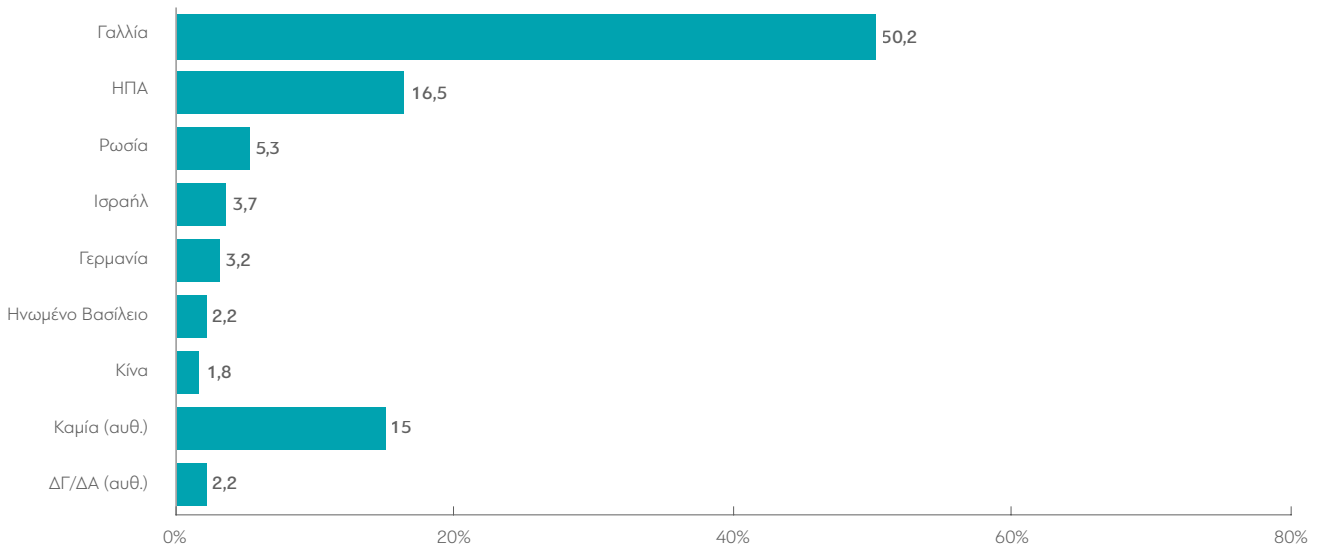
Από το εθνικό και το ενωσιακό επίπεδο, ας περάσουμε τώρα στο παγκόσμιο. Ένας δείκτης για το πώς κατανοούν οι Έλληνες και οι Ελληνίδες τη θέση της Ελλάδας στον κόσμο, και την πολιτική/πολιτισμική εγγύτητα ή την απόστασή της από άλλες χώρες, είναι το ποια κράτη θεωρούμε καλύτερους συμμάχους στα εξωτερικά μας θέματα. Αξίζει να επισημανθεί ότι η **Γαλλία** φαίνεται τα τελευταία χρόνια να **έχει εγκαθιδρυθεί στη θέση προνομιακού συμμάχου** της χώρας μας (64,9% στις συνολικές αναφορές), στοιχείο που δικαιολογείται επίσης από τους δεσμούς μεταξύ των κυβερνήσεων Μητσοτάκη-Μακρόν αλλά και την υποστήριξη σε ζητήματα άμυνας και εξοπλισμών. Δεύτερη χώρα στη σχετική κατάταξη είναι οι ΗΠΑ, με 44,2% στις συνολικές αναφορές και σημαντική άνοδο, συγκριτικά με το 2022 (20,4% τον Μάρτιο του 2022). Εξέλιξη που ενδεχομένως οφείλεται επίσης στη στενότερη συνεργασία των δύο χωρών, το τελευταίο διάστημα, σε ζητήματα άμυνας και εξοπλισμών (στρατιωτική βάση Αλεξανδρούπολης, προμήθεια F-35 από τις ΗΠΑ).

Από την άλλη πλευρά, παρατηρείται μια **κάμψη της δημοφιλίας του Ισραήλ** (13,5% έναντι 19,5% τον Μάρτιο του 2022) που πιθανόν συνδέεται με την εν εξελίξει σύγκρουση στη Γάζα. Επισημαίνεται επίσης και μια **μικρή αλλά σταθερή ανάκαμψη της εικόνας της Γερμανίας**, καθώς απομακρυνόμαστε από την περίοδο της ελληνικής κρίσης και τον ρόλο που η Γερμανία διαδραμάτισε στη διαχείρισή της. Σε κάθε περίπτωση πάντως, η δημοφιλία ισχυρών μεν χωρών, αλλά με αυταρχικά πολιτικά καθεστώτα (Ρωσία, Κίνα), παραμένει χαμηλή στο ελληνικό κοινό.

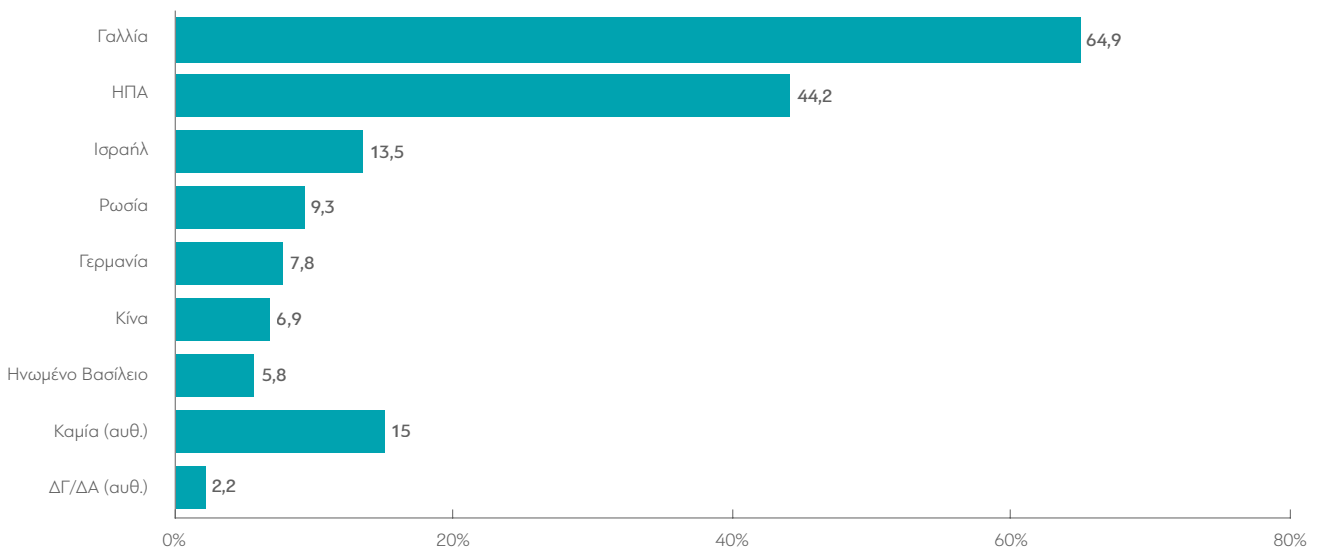
Ποιες από τις παρακάτω χώρες είναι οι καλύτεροι σύμμαχοι της Ελλάδας στα εξωτερικά της θέματα σήμερα;

(Εως 2 απαντήσεις)

Πρώτη αναφορά

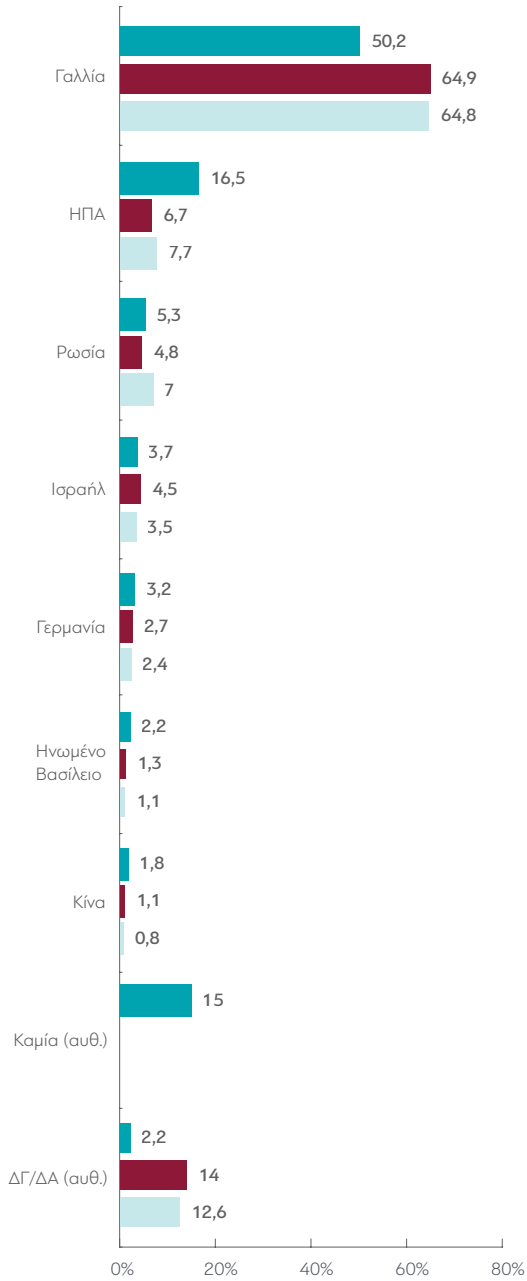

Συνολικές αναφορές

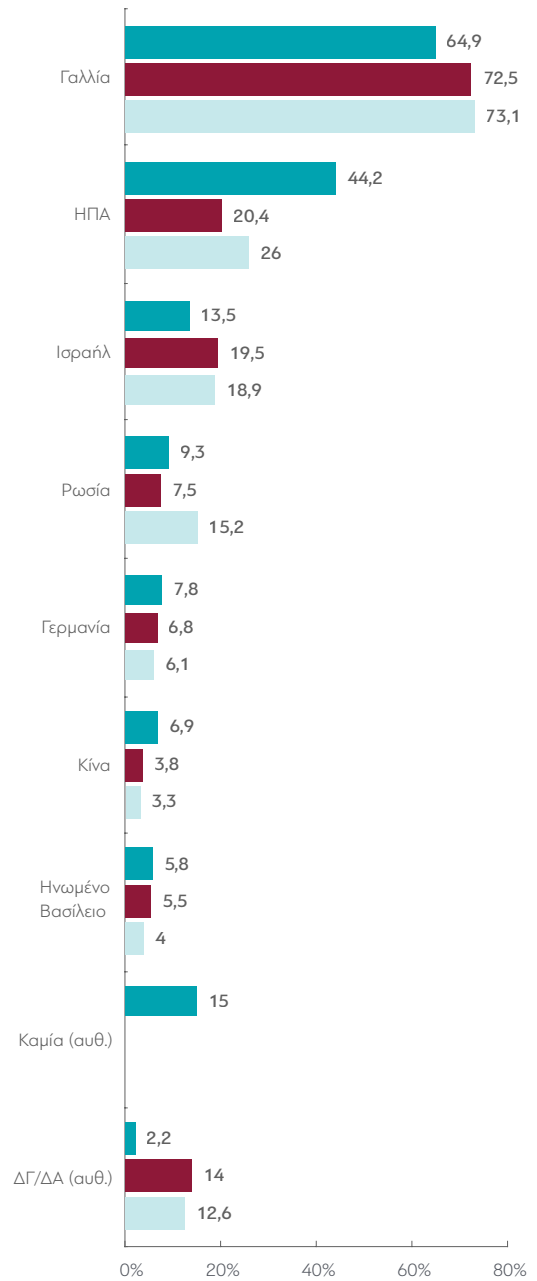

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ:

Πρώτη αναφορά

Συνολικές αναφορές

■ Φεβρουάριος 2024 ■ Μάρτιος 2022 ■ Φεβρουάριος 2022

Ωστόσο, σε μία περισσότερο αναλυτική αξιολογική αποτίμηση ορισμένων από τις ισχυρές χώρες του πλανήτη και, πέρα από την αρνητική αποτίμηση της ΕΕ, η οποία προαναφέρθηκε στην ερώτηση «Ποιες από τις παρακάτω φράσεις περιγράφουν καλύτερα την ΕΕ, τις ΗΠΑ, την Κίνα, τη Ρωσία και το Ηνωμένο Βασίλειο (για κάθε χώρα ξεχωριστά);» (σελ. 13), παρουσιάζει ενδιαφέρον μία διπλή αντιδιαστολή.

Οι ΗΠΑ και η Ρωσία αξιολογούνται πρωτίστως ως χώρες ισχυρές αλλά αναξιόπιστες, και μάλλον σε πτώση παρά σε άνοδο. Από την άλλη πλευρά, **στην περίπτωση της Κίνας επικρατούν σαφώς όλες οι θετικές αξιολογήσεις, έναντι των αρνητικών, αποδίδοντας την αντίληψη για μια υπερδύναμη εν τω γεννώσθαι** («ισχυρή»: 67%, «σε άνοδο»: 58,7%, «αξιόπιστη»: 22,7%). Στον αντίποδα, **στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου αντανakλάται η εικόνα μιας πάλαι ποτέ ισχυρής χώρας σε κάμψη** (χαρακτηρίζεται «σε πτώση»: 40%, «αναξιόπιστη»: 34,1%, και «ισχυρή» μόνο για το 32,3%).

Την εικόνα των χωρών συμπληρώνει, όπως είναι αναμενόμενο, η εικόνα των ηγετών τους. Υπό αυτό το πρίσμα, **επιβεβαιώνεται η υψηλή δημοφιλία της Γαλλίας, η οποία συμβαδίζει με την υψηλή δημοφιλία του Εμανουέλ Μακρόν**, μακράν πρώτου ανάμεσα στις διεθνείς προσωπικότητες που αξιολογήθηκαν (63% θετικές γνώμες).

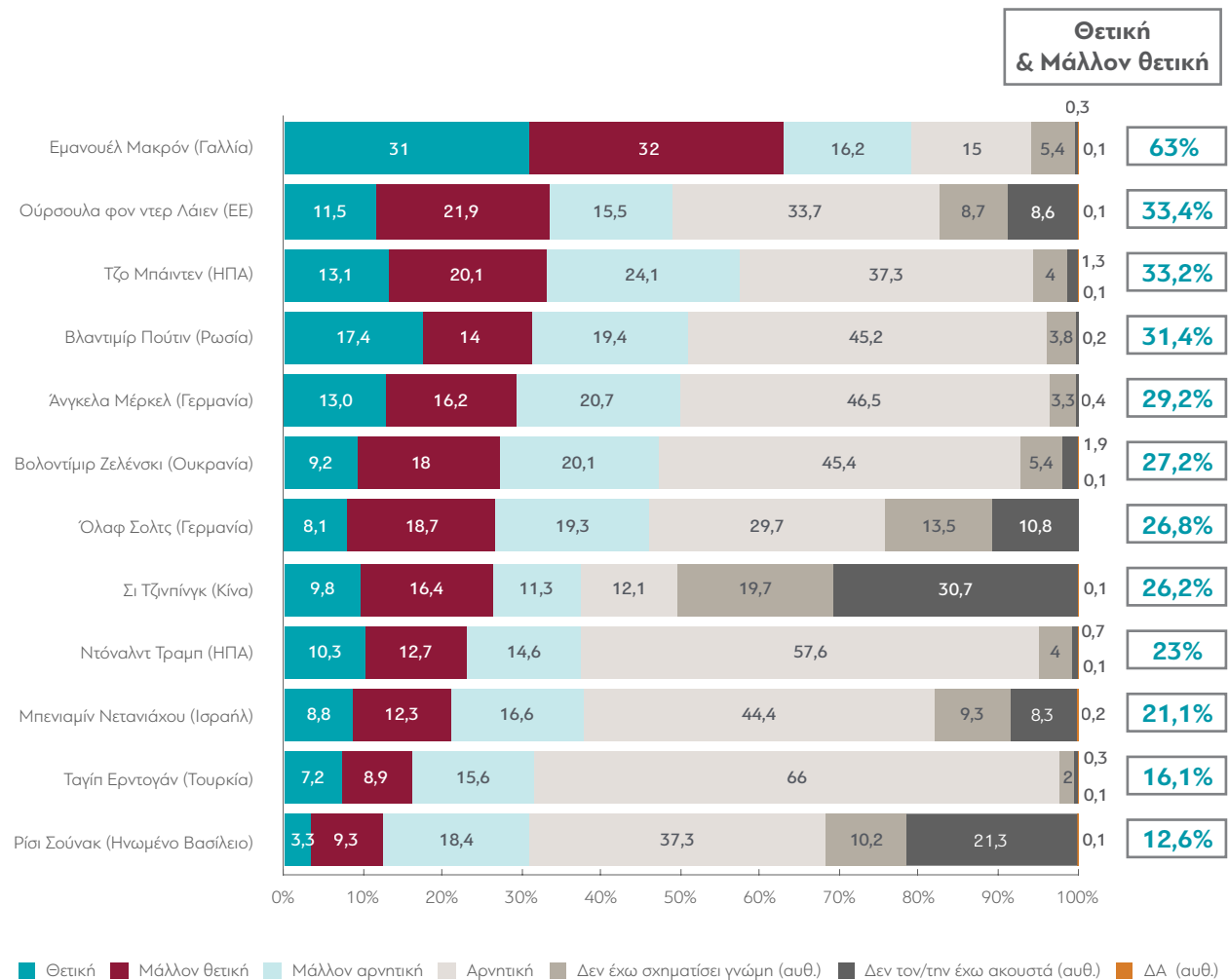
Από εκεί και πέρα, ο Τζο Μπάιντεν ακολουθεί τη βελτιωμένη εικόνα των ΗΠΑ (33,2% θετικές γνώμες από 28% το 2022), ενώ το ίδιο συμβαίνει σε χαμηλότερα επίπεδα με τη βελτιωμένη εικόνα της Άνγκελα Μέρκελ (29,2% από 21,6% το 2022) και του Όλαφ Σολτς (26,8% από 20,5% το 2022), που συμβαδίζει με την ελαφρά βελτίωση στην εικόνα της Γερμανίας.

Όσον αφορά τη γείτονα χώρα, **η εικόνα του Ταγίπ Ερντογάν παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, αν και με τάση βελτίωσης** (16,1%, έναντι μόλις 5,7% το 2022), **αντανakλώντας και τη βελτίωση στην εικόνα των ελληνοτουρκικών σχέσεων** που εντοπίσαμε και στο πρώτο μέρος της έρευνας. Από την άλλη, **εντυπωσιακά ισχνή δημοτικότητα εμφανίζει ο πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας Ρίσι Σούνακ** (12,6%, με 1 στους 5 μάλιστα να δηλώνει ότι δεν τον έχει ακουστά), εύρημα που συνδέεται με την εικόνα παρακμής που φαίνεται να σχηματίζουν οι Έλληνες για τη χώρα.

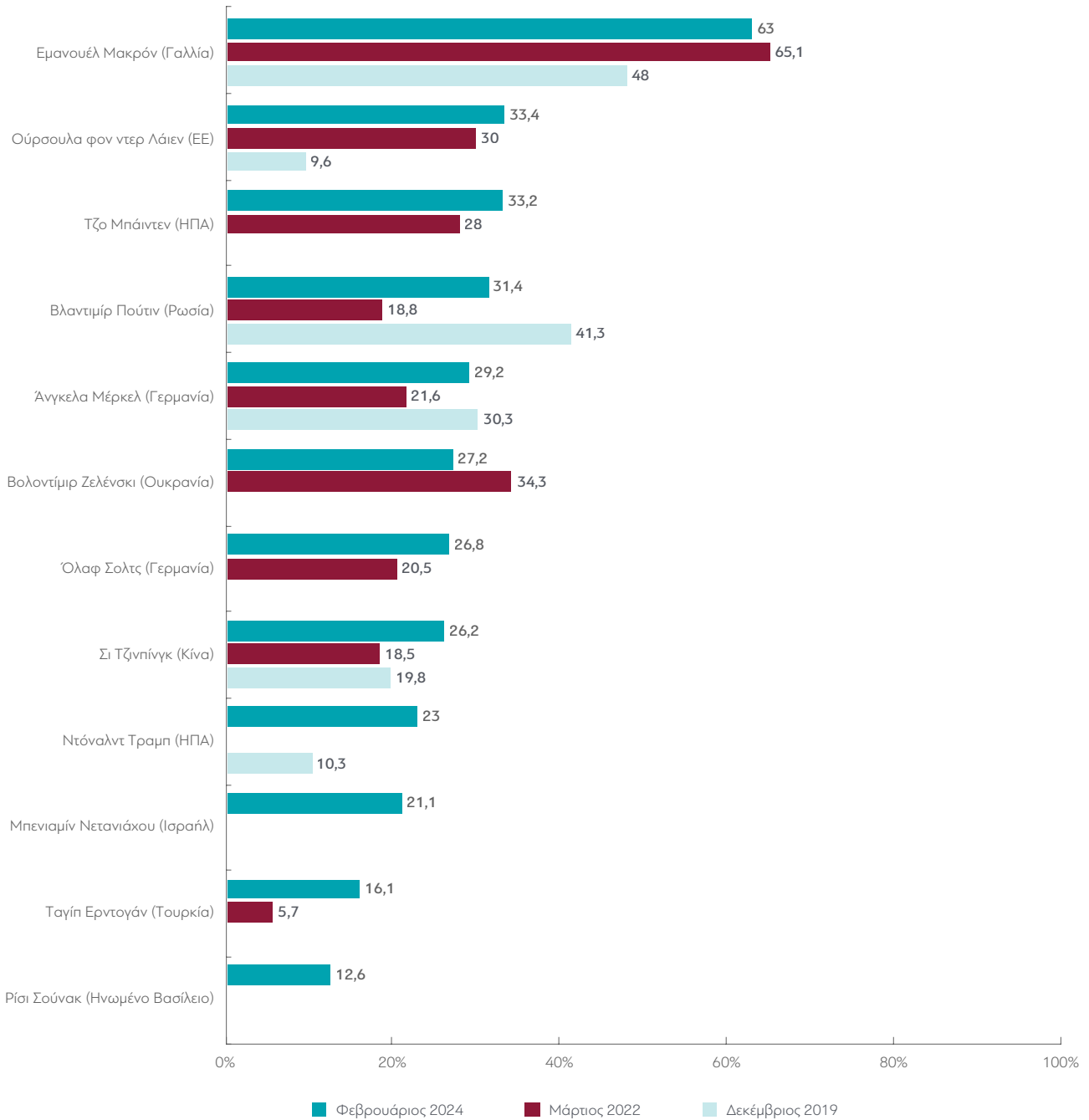
Θα πρέπει όμως να σημειωθεί και μια ενδιαφέρουσα αντιστροφή τάσεων. Στη μέτρηση του Μαρτίου 2022, όταν μόλις είχε εκδηλωθεί η επίθεση της Ρωσίας στην Ουκρανία, ο Βολοντίμιρ Ζελένσκι συγκέντρωνε θετικές γνώμες της τάξης του 34,3% και βρισκόταν στη δεύτερη θέση, μετά τον Μακρόν. Την ίδια ώρα, η εικόνα του Βλαντιμίρ Πούτιν είχε καταρρεύσει, από 41,3% το 2019 (δεύτερος και πολύ κοντά τότε στον Μακρόν, με 48%) σε 18,8%. Ωστόσο, δύο χρόνια αργότερα, **η δημοτικότητα του Πούτιν ανακάμπτει στο 31,4%, ενώ του Ζελένσκι γνωρίζει κάμψη στο 27,2%**, σαφής ένδειξη ότι **υποχωρεί η επίδραση του σοκ της ρωσικής επίθεσης και των αντι-**

δράσεων που είχε προκαλέσει. Σημειωτέον ότι οι θετικές αξιολογήσεις του Πούτιν είναι ισχυρότερες στο δεξιό-άκρο δεξιό τμήμα του πολιτικού φάσματος (44%), αλλά και σε όσους αρνούνται την αυτοτοποθέτηση (41,3%). Όσον αφορά τον Ζελένσκι, οι λιγότερο θετικοί απέναντί του είναι εκείνοι που τοποθετούνται στο άκρο αριστερό-αριστερό και στο κεντρο-αριστερό τμήμα του φάσματος (αντίστοιχα: 6,5% και 19,8%) ή αρνούνται την αυτοτοποθέτηση (14,8%).

Έχετε θετική ή αρνητική γνώμη για τις παρακάτω διεθνείς προσωπικότητες; (Αν κάποιο όνομα δεν το γνωρίζετε, ή δεν έχετε σχηματίσει άποψη, παρακαλώ πείτε το)

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ: «Θετική & Μάλλον θετική»

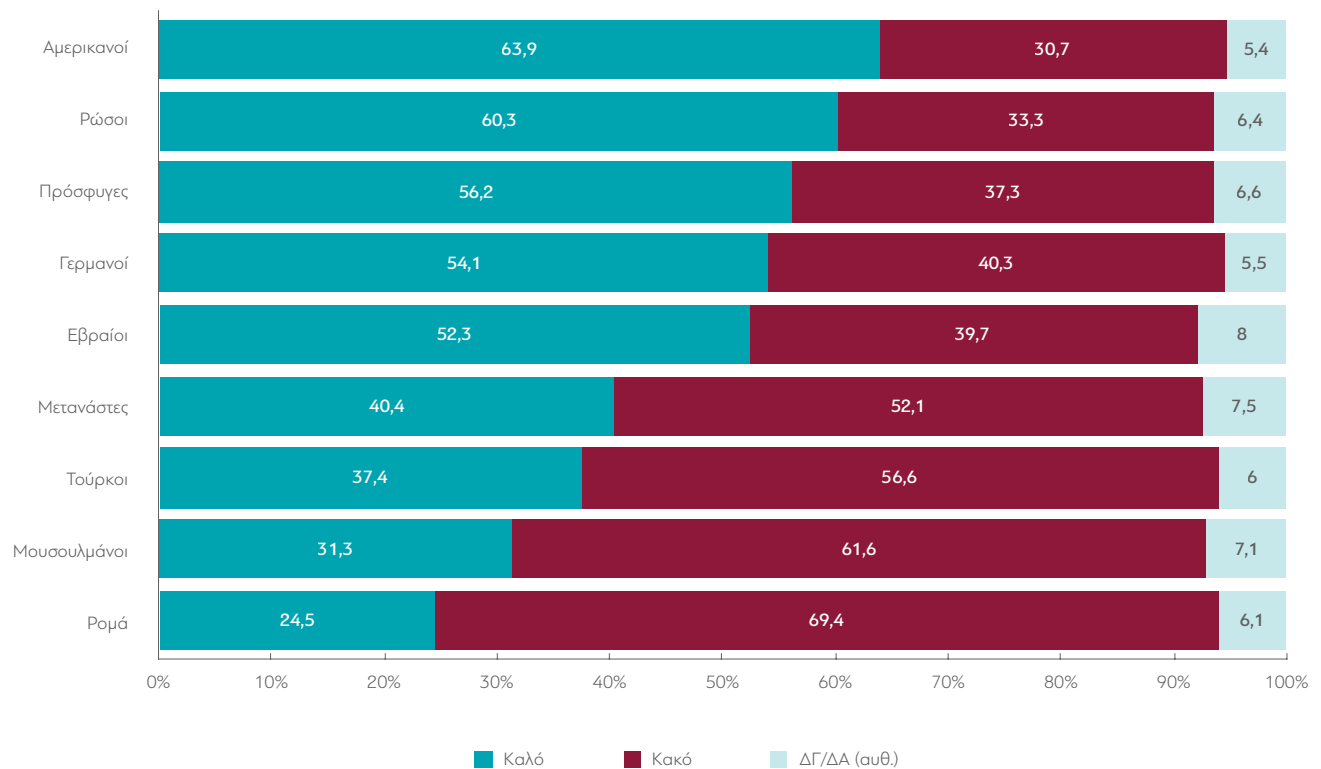
Ας συμπληρώσουμε την εικόνα με την αξιολόγηση των Ελλήνων για τους κατοίκους/λαούς ορισμένων από αυτές τις χώρες. **Η θετικότερη στάση απέναντι στις ΗΠΑ** αντανακλάται και εδώ, καθώς οι Αμερικανοί συνδέονται με τη λέξη «καλό», περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη ομάδα διερευνήθηκε (63,9%), και μάλιστα σημαντικά ενισχυμένα, σε σύγκριση με τα προηγούμενα κύματα της ίδιας έρευνας (όπου δεν είχε ξεπεράσει το 50%). **Η εικόνα των Γερμανών επίσης γνωρίζει σημαντική βελτίωση** (με 54,1% να θεωρούν

ότι αντιπροσωπεύει κάτι «καλό»), **στοιχείο που συνηγορεί στο ότι η συνολική εικόνα της Γερμανίας ξεπερνά την αρνητική αξιολόγησή της στο πρόσφατο παρελθόν.** Το ίδιο συμβαίνει, αν και σε μικρότερη ένταση, με τους Τούρκους, παρόλο που οι αρνητικές συνδηλώσεις παραμένουν πολύ περισσότερες από τις θετικές (37,4% «καλό» αλλά 56,6% «κακό»).

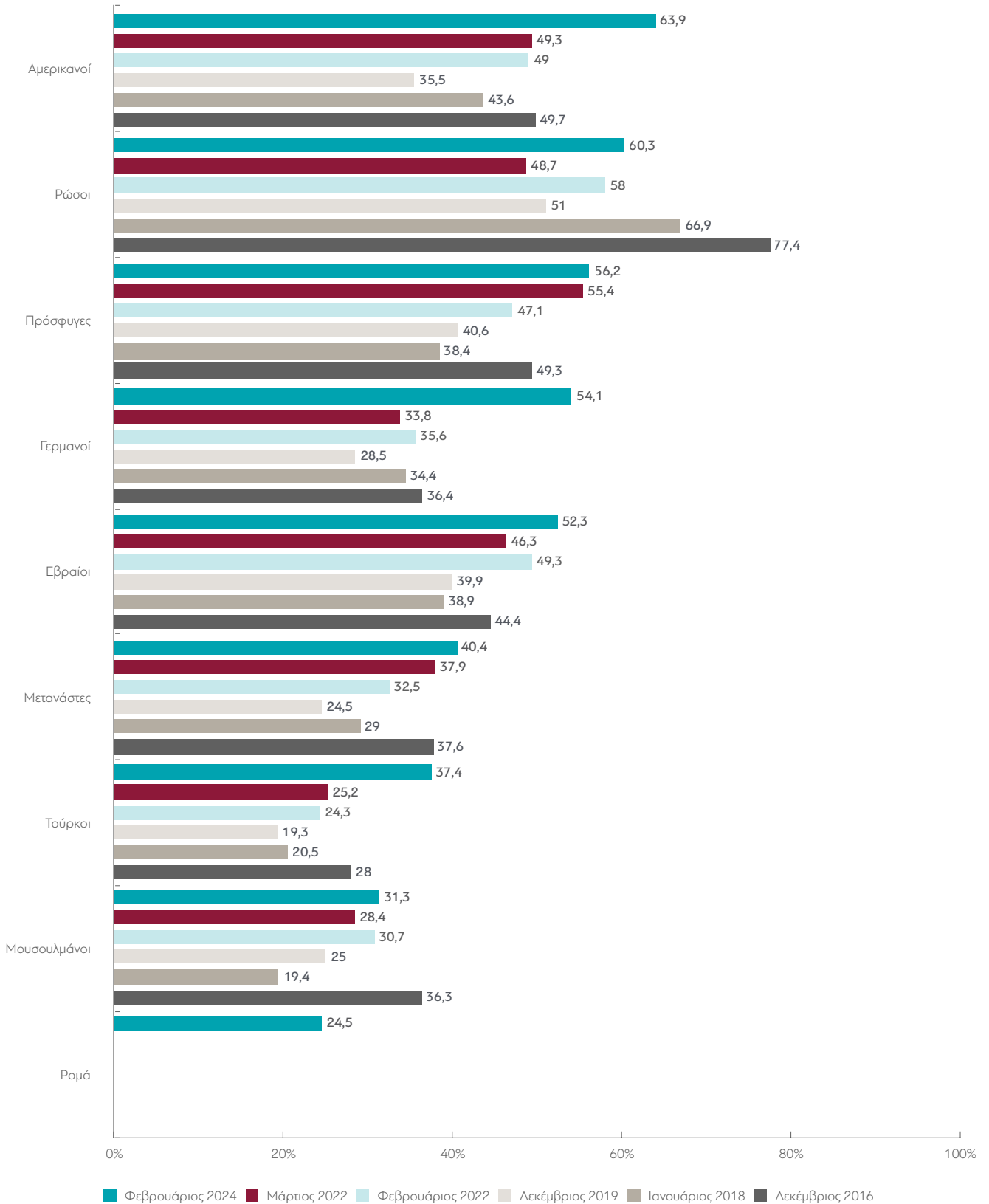
Αξίζει όμως να τονιστεί ότι, όπως η εικόνα της Ρωσίας και περισσότερο του Βλαντιμίρ Πούτιν μοιάζει να επανακάμπτον από την κατάρρευση του Μαρτίου 2022, το ίδιο συμβαίνει και με την εικόνα των Ρώσων. Οι θετικές αξιολογήσεις φτάνουν στο 60,3%, και στη δεύτερη θέση μετά τους Αμερικανούς, βελτίωση σημαντική, συγκριτικά με το 48,7% του Μαρτίου 2022 και στα επίπεδα του Φεβρουαρίου 2022 (πριν δηλ. από την εκδήλωση της ρωσικής επίθεσης στην Ουκρανία).

Και μια ειδικότερη παρατήρηση. Η εικόνα για τους Εβραίους είναι οριακά θετική (52,3% «καλό»). Ωστόσο, το 39,7% που τους αποδίδουν τον χαρακτηρισμό «κακό» γίνεται ισχυρότερο όσο χαμηλώνει το μορφωτικό επίπεδο αλλά και η κοινωνική τάξη, ενώ αυξάνεται σημαντικά στη δεξιά-άκρα δεξιά θέση του πολιτικού φάσματος (51,9%).

Θα σας διαβάσω ορισμένες λέξεις και θα ήθελα να μου πείτε εάν για εσάς προσωπικά αντιπροσωπεύουν κάτι «καλό» ή κάτι «κακό»:

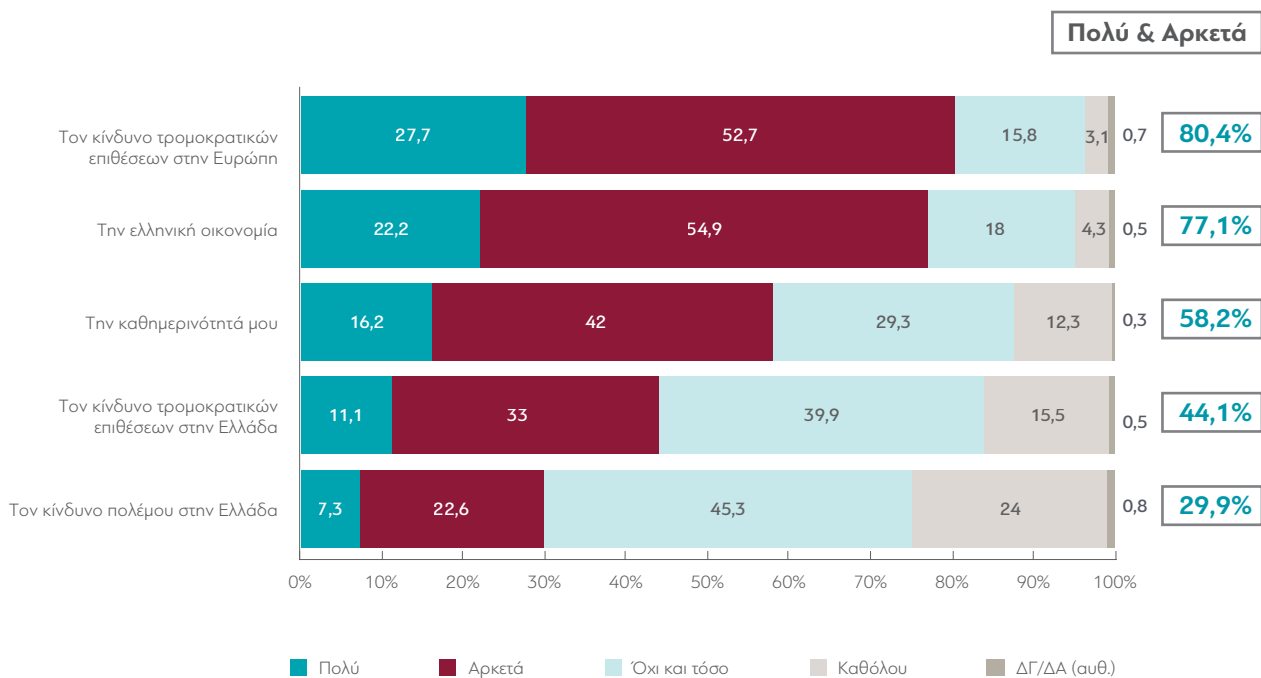

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ: «Καλό»

Όσον αφορά, τέλος, ένα κρίσιμο ζήτημα της σημερινής ασταθούς γεω-πολιτικής συγκυρίας, τη σύγκρουση στη Μέση Ανατολή, αυτό φαίνεται να προκαλεί ανησυχία κυρίως ως προς τη διάσταση του κινδύνου τρομοκρατικών επιθέσεων στην Ευρώπη (80,4%, αλλά όχι στην Ελλάδα: 44,1%) ή των επιπτώσεων στην ελληνική οικονομία (77,1%), και λιγότερο στην καθημερινότητα των πολιτών ή στο ενδεχόμενο επέκτασης των συγκρούσεων και στην Ελλάδα. Πάντως, η ανησυχία που προκαλεί αυτή η νέα σύγκρουση θα μπορούσε να συνδεθεί και με την **επιδείνωση της εικόνας του Ισραήλ**, όπως προαναφέρθηκε, αλλά και της **χαμηλής δημοτικότητας του Μπενιαμίν Νετανιάου** (21,1%, πάνω μόνο από τον Ταγίπ Ερντογάν και τον Ρίσι Σούνακ).

Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή θα επηρεάσει:

Το ζήτημα της μετανάστευσης

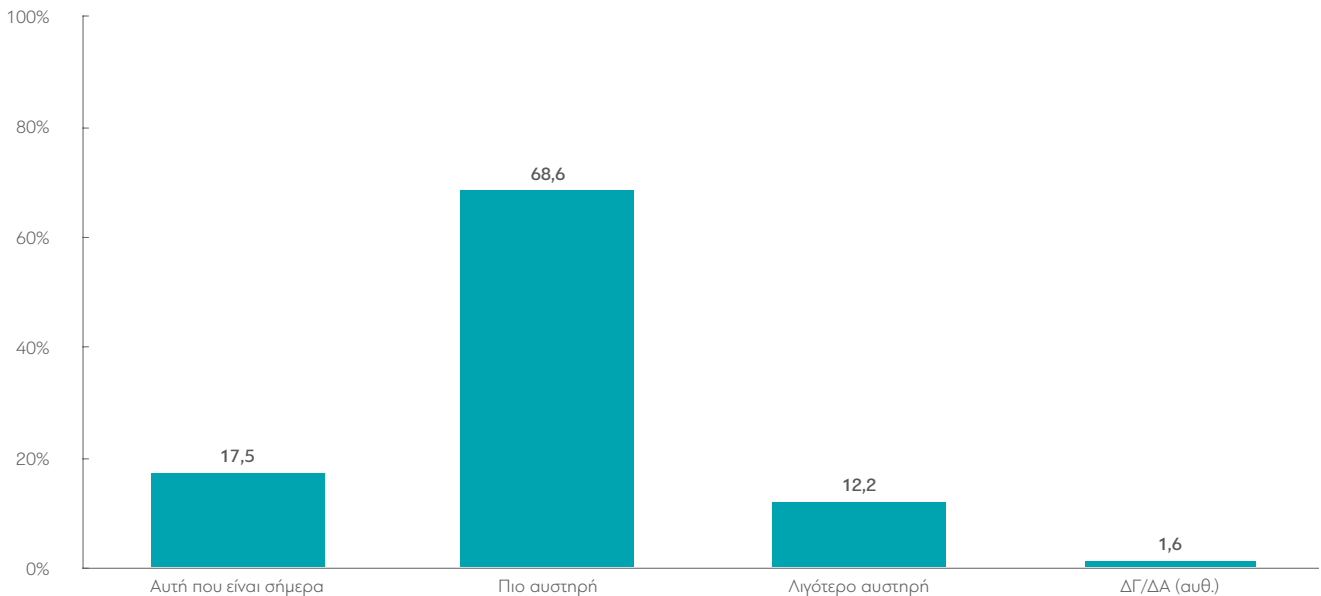
Σε προηγούμενη ενότητα είδαμε ότι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες θεωρούν πως σε δέκα χρόνια η Ελλάδα θα είναι μια χώρα με περισσότερους μετανάστες από πολλές άλλες και περισσότερο ανεκτική στη διαφορετικότητα. Ας δούμε τώρα, αν και πώς συμβαδίζουν με αυτή την προσδοκία οι ειδικότερες στάσεις και αντιλήψεις αναφορικά με το ζήτημα της μετανάστευσης και της ενσωμάτωσης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.

Ξεκινώντας από τις συνδηλώσεις των λέξεων και εννοιών στο σχετικό παραπάνω γράφημα (σελ. 23), παρατηρούμε ότι η λέξη «μετανάστες» αντιπροσωπεύει κάτι «καλό» για το 40,4% των ερωτώμενων αλλά κάτι «κακό» για το 52,1%. Η λέξη «πρόσφυγες», από την άλλη, με εντονότερη την ανθρωπιστική διάσταση, είναι από εκείνες που συγκεντρώνουν τις περισσότερες θετικές συνδηλώσεις, με το 56,2% τώρα να τη συνδέει με κάτι «καλό» και μόνο ένα 37,3% με κάτι «κακό».

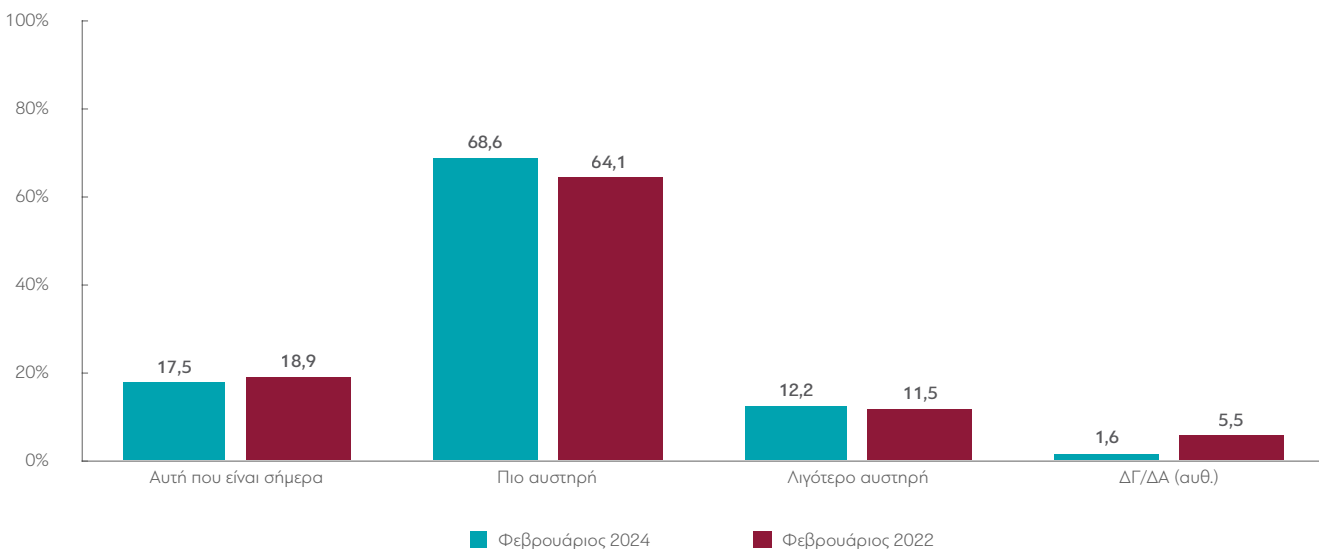
Ειδικότερα, η θετική πρόσληψη των μεταναστών ενισχύεται όσο ανεβαίνει το μορφωτικό επίπεδο και όσο αριστερότερα κινούμαστε στο φάσμα πολιτικής αυτοτοποθέτησης (67,4% στη θέση άκρα αριστερά-αριστερά αλλά 21,4% στη θέση δεξιά-άκρα δεξιά). Το ίδιο μοτίβο συναντάται και όσον αφορά τους πρόσφυγες αλλά εδώ με εντονότερη την «καλή» πρόσληψη, καθώς επιδρά η ανθρωπιστική διάσταση.

Σε αυτό το πλαίσιο, η μεγάλη πλειονότητα θεωρεί ότι η Ελλάδα θα πρέπει να υιοθετήσει μια πιο αυστηρή στάση στην αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών (68,6%, κατά τι αυξημένο συγκριτικά με το 2022) και μόνο ένα 12,2% θα προτιμούσε μια λιγότερο αυστηρή πολιτική στο εν λόγω ζήτημα. Η συμφωνία με μια πιο αυστηρή αντιμετώπιση του ζητήματος ενισχύεται στις χαμηλότερες βαθμίδες μορφωτικού επιπέδου και όσο δεξιότερα κινούμαστε στο φάσμα πολιτικής αυτοτοποθέτησης.

Πιστεύετε ότι η στάση της Ελλάδας στην αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών και στην ασφάλεια των συνόρων θα πρέπει να είναι:

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ:

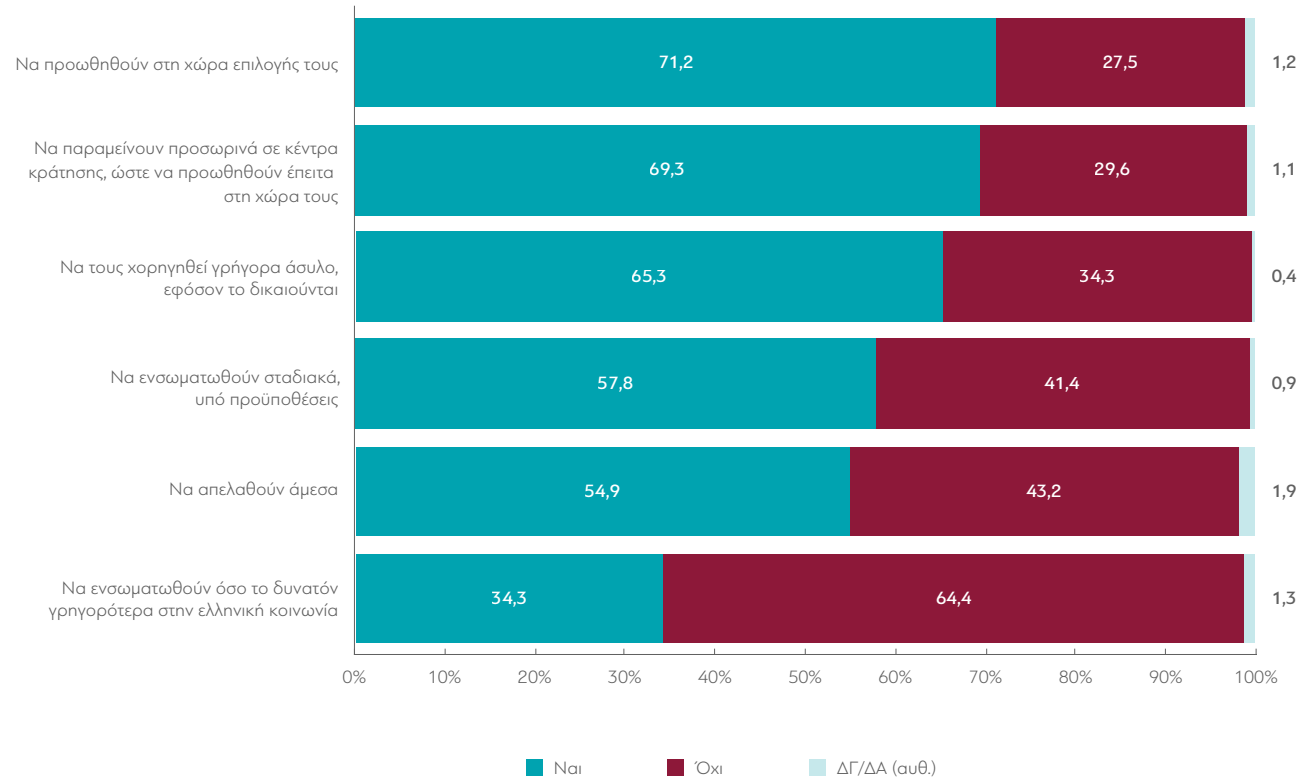

Πιο συγκεκριμένα, είναι ισχυρότερη η επιλογή οι μετανάστες που εισέρχονται παράνομα στη χώρα μας είτε να προωθούνται στη χώρα επιλογής τους, δηλαδή πιθανότητα σε κάποια άλλη ευρωπαϊκή χώρα (71,2%), είτε να επαναπροωθηθούν στη χώρα προέλευσής τους (69,3%). Η δε επιλογή της άμεσης και άνευ ετέρου απέλασης συγκεντρώνει μια οριακή πλειοψηφία (54,9%). Για το 65,3%, θα πρέπει να τους χορηγείται γρήγορα άσυλο,

εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις, δηλαδή εφόσον εμπίπτουν ως επί το πλείστον στην περίπτωση του πρόσφυγα. Ακόμη, ένα 57,8% συμφωνεί ότι θα πρέπει να ενσωματωθούν σταδιακά και υπό προϋποθέσεις στην ελληνική κοινωνία, ενώ με την επιλογή να ενσωματωθούν το ταχύτερο συμφωνεί μόνο το 34,3%.

Αν εστιάσουμε στις δύο περισσότερο αντιπαραθετικές απόψεις, αφενός της άμεσης απέλασης και αφετέρου της ταχείας ενσωμάτωσης, παρατηρούμε ότι η πρώτη ενισχύεται όσο δεξιότερα κινούμαστε στο φάσμα πολιτικής αυτοτοποθέτησης, και η δεύτερη όσο αριστερότερα. Συνολικά, **περισσότερο ανοικτοί είτε στη σταδιακή είτε στη γρήγορη ενσωμάτωση των μεταναστών φαίνεται να είναι οι νεότεροι και τα άτομα υψηλότερου μορφωτικού επιπέδου.**

Τι από τα παρακάτω πιστεύετε πως πρέπει να γίνει με τους μετανάστες που μπαίνουν παράνομα στη χώρα μας;

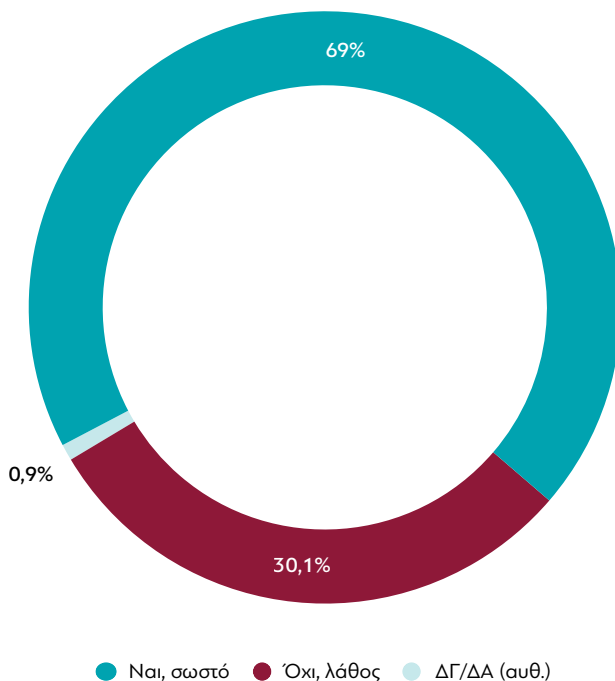

Στο σκέλος της ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών, **όταν πρόκειται για τα παιδιά νόμιμων μεταναστών που γεννιούνται στην Ελλάδα επικρατεί σαφώς η άποψη ότι θα πρέπει να λαμβάνουν άμεσα την ελληνική ιθαγένεια** (69%, έναντι 30,1% που διαφωνεί). Μάλιστα, ο βαθμός συμφωνίας διαχρονικά, μετά από μια σχετική κάμψη το 2019 και το 2022– πιθανόν υπό την επίδραση και των γεγονότων του 2020 στον

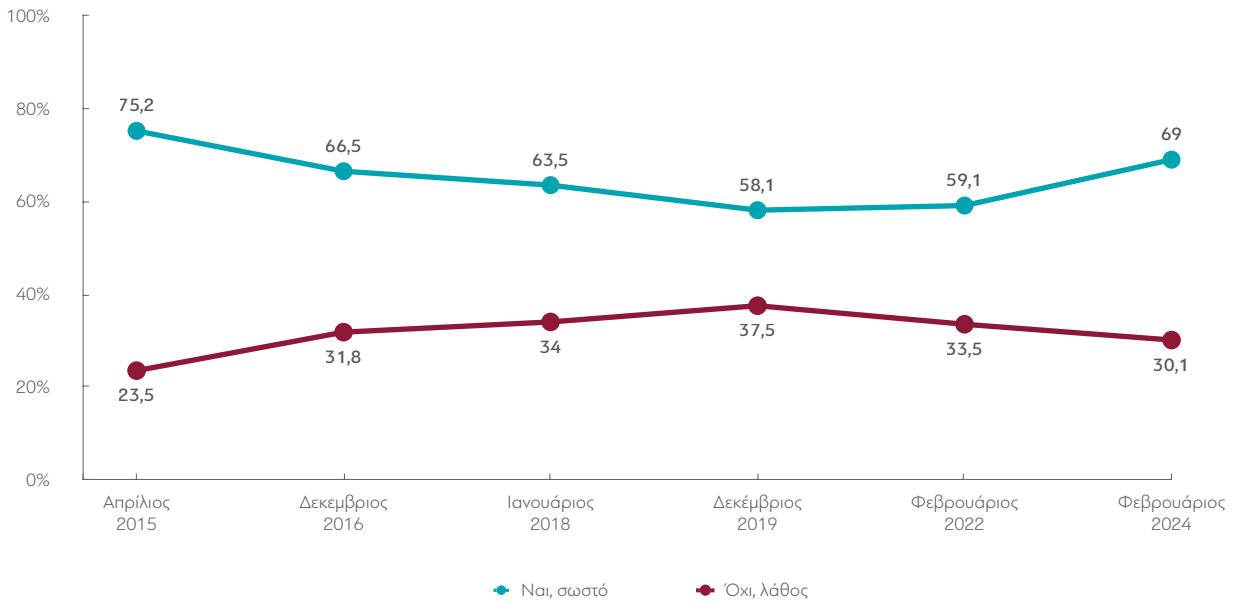
Έβρο– έχει επανέλθει στα επίπεδα που βρισκόταν το χρονικό διάστημα 2015-2018. Και εδώ παίζει ρόλο η πολιτική αυτοτοποθέτηση, καθώς ο βαθμός συμφωνίας αυξάνεται όσο κινούμαστε προς τα αριστερά και περιορίζεται προς τα δεξιά (91,7% οι ακροαριστεροί-αριστεροί αλλά 46,9% οι δεξιοί-ακροδεξιοί).

Εν γένει όμως, **όσον αφορά τη διαδικασία χορήγησης ελληνικής ιθαγένειας για τους μετανάστες που ζουν στη χώρα, σχεδόν 1 στους 2 (47%) θεωρεί ότι θα πρέπει να υπόκειται σε αυστηρότερες προϋποθέσεις, ενώ 1 στους 4 (25,5%) σε λιγότερο αυστηρές απ' ό,τι σήμερα.** Αξίζει να επισημανθεί ότι η στάση υπέρ της μεγαλύτερης αυστηρότητας ενισχύεται στις μεγαλύτερες ηλικίες (άνω των 55 ετών) και στα χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης καθώς και στο δεξιότερο τμήμα του πολιτικού φάσματος (72,4% στη θέση δεξιά-άκρα δεξιά). Αντίθετα, τη στάση υπέρ της διευκόλυνσης υιοθετούν οι ερωτώμενοι στις μικρότερες ηλικίες, στα υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης αλλά και στο αριστερότερο τμήμα του πολιτικού φάσματος.

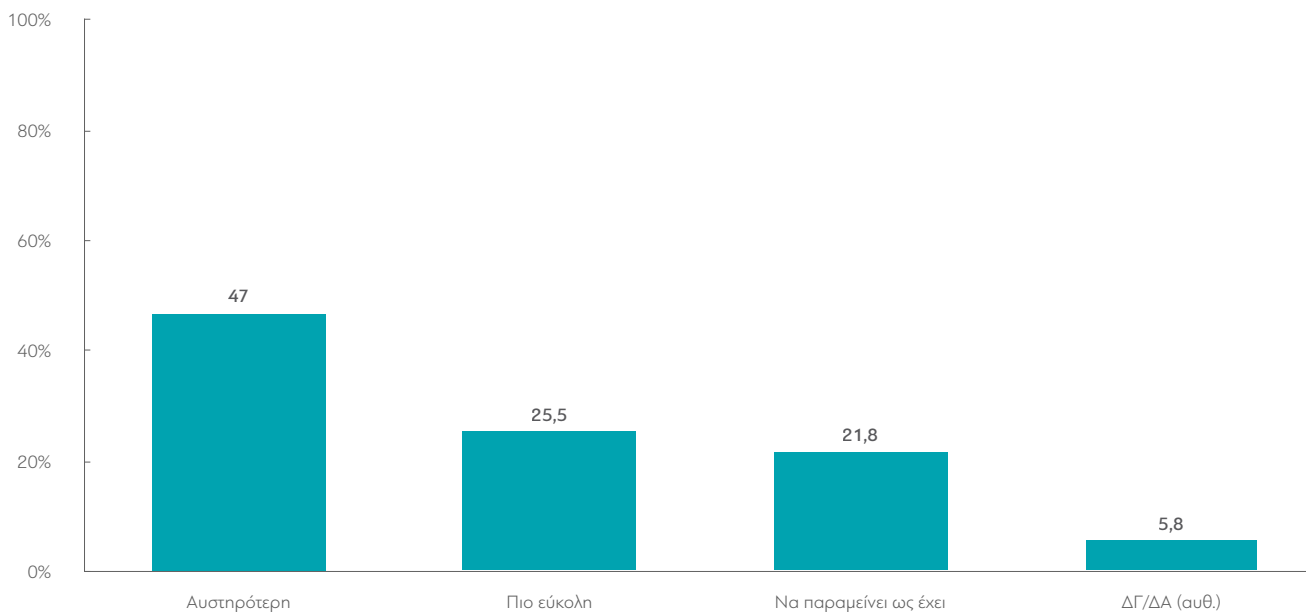
Κατά τη γνώμη σας είναι σωστό τα παιδιά νόμιμων μεταναστών που γεννιούνται στην Ελλάδα να λαμβάνουν άμεσα την ελληνική υπηκοότητα (ιθαγένεια);

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ:

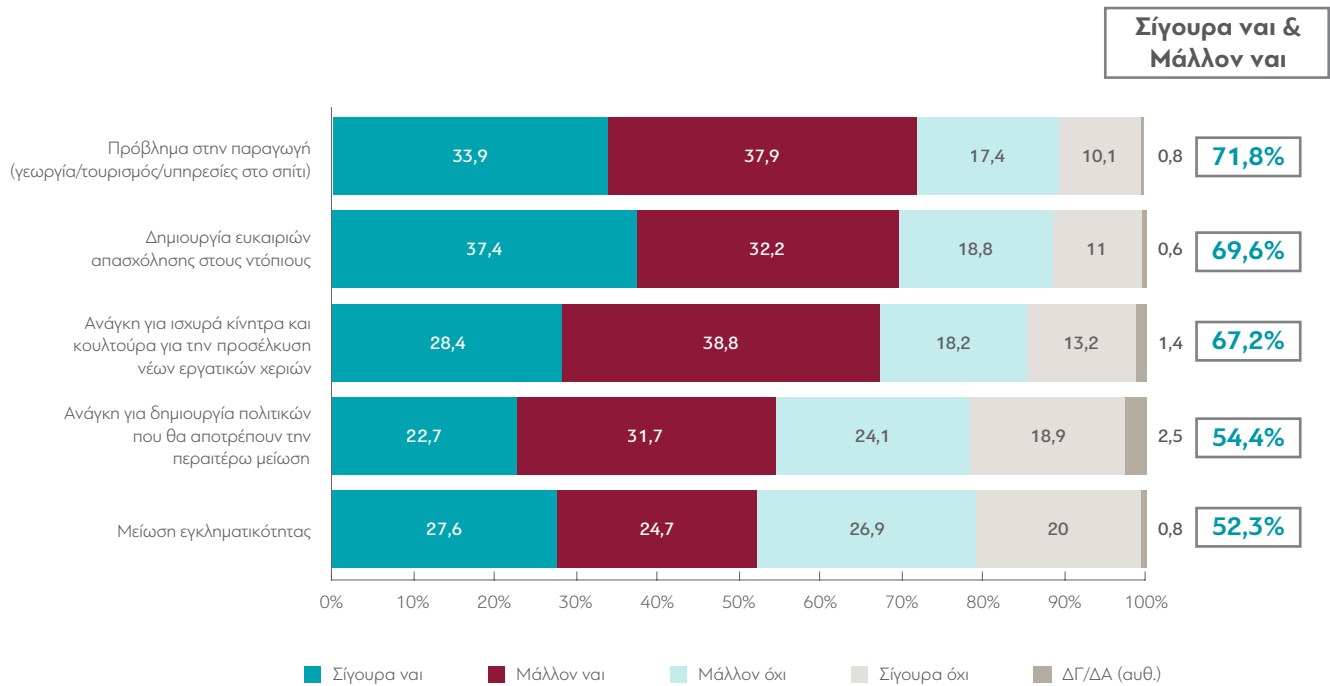
Η διαδικασία χορήγησης ιθαγένειας θα πρέπει να γίνει:

Αναφορικά με το σχετικά πρόσφατο φαινόμενο της εγκατάλειψης της χώρας από μετανάστες, λόγω της οικονομικής κρίσης, φαίνεται να επικρατεί σύγχυση ως προς την ιεράρχηση των επιπτώσεών της και των αναγκών της χώρας. Εν προκειμένω, ένα 69,6% των ερωτώμενων θεωρεί ότι έτσι

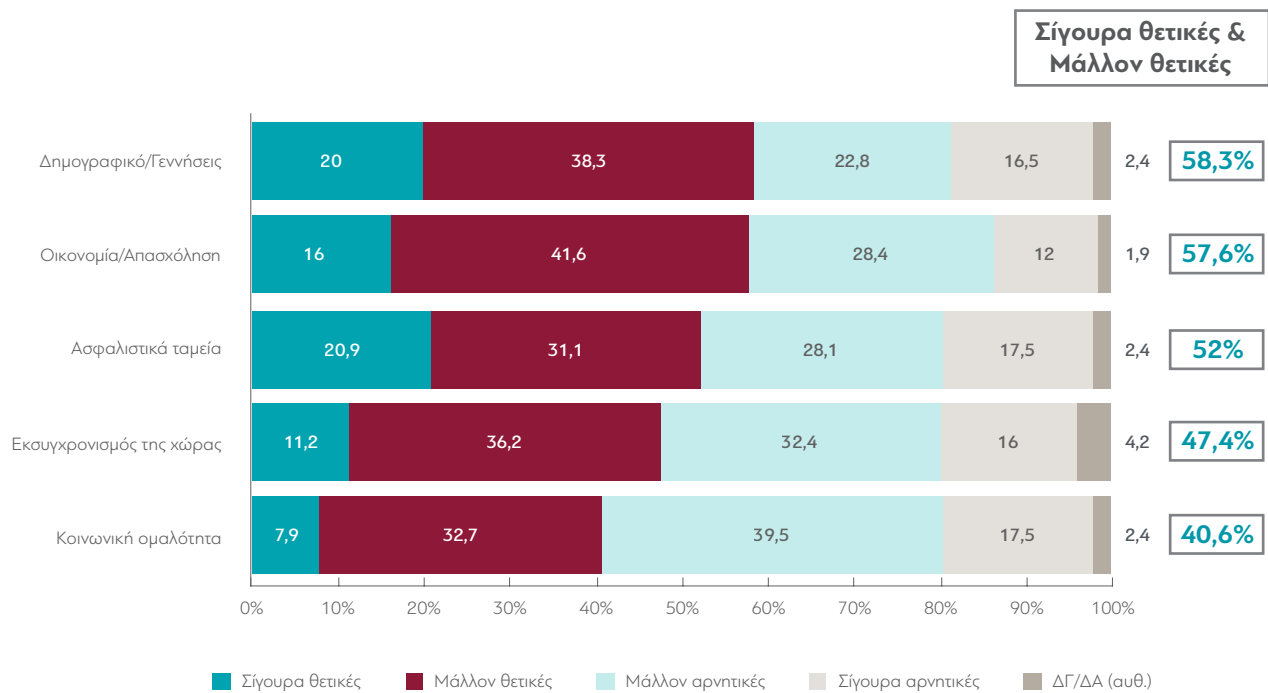
δημιουργούνται ευκαιρίες απασχόλησης για τους ντόπιους και μια οριακή πλειοψηφία (52,3%) θεωρεί ότι θα επέλθει μείωση της εγκληματικότητας, καθότι τη συνδέουν με την παρουσία μεταναστών στη χώρα. Από την άλλη πλευρά, ένα 71,8% είναι της άποψης ότι η φυγή αυτή δημιουργεί πρόβλημα στην παραγωγή, τόσο στον αγροτικό τομέα, όσο και στον τομέα των υπηρεσιών. Εξού και σύμφωνα με ένα 67,2%, απαιτούνται ισχυρά κίνητρα για την προσέλκυση νέων εργατικών χεριών, αλλά και για ένα 54,4% χρειάζονται πολιτικές που θα αποτρέψουν την περαιτέρω φυγή μεταναστών από τη χώρα.

Τα τελευταία χρόνια, λόγω της κρίσης, πολλοί μετανάστες έχουν εγκαταλείψει τη χώρα. Ποιες είναι κατά τη γνώμη σας οι επιπτώσεις;

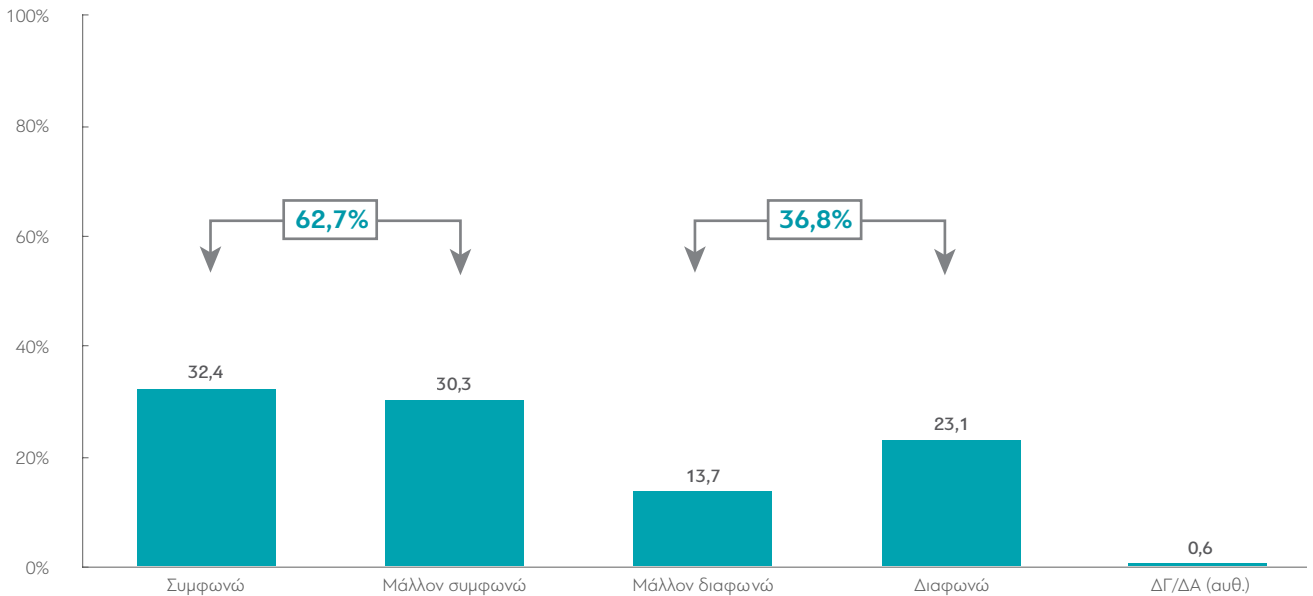
Όσον αφορά τώρα την επίδραση της ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών/προσφύγων με συγκεκριμένα κριτήρια στην ελληνική κοινωνία, οι απόψεις είναι εν πολλοίς μοιρασμένες. Πιο συγκεκριμένα, λίγο περισσότεροι από τους μισούς θεωρούν ότι θα έχει μάλλον θετική επίδραση στο δημογραφικό (58,3%) και στην οικονομία/απασχόληση (57,6%) αλλά και στα ασφαλιστικά ταμεία, χάρη στις εισφορές των εργαζόμενων μεταναστών (52%). Ταυτόχρονα, λίγο λιγότεροι από τους μισούς αναμένουν θετική επίδραση στον εκσυγχρονισμό της χώρας, όπως και εάν τον εννοεί καθένας (47,4%), και κατά τι λιγότερο στην κοινωνική ομαλότητα (40,6%).

Η ενσωμάτωση/ένταξη μεταναστών και προσφύγων με συγκεκριμένα κριτήρια και κανόνες μπορεί να έχει ορισμένες επιπτώσεις μελλοντικά για την οικονομία και την κοινωνία. Θα σας διαβάσω ορισμένους τομείς και θα ήθελα να μου πείτε τι επιπτώσεις πιστεύετε ότι θα έχει σε κάθε έναν από αυτούς:

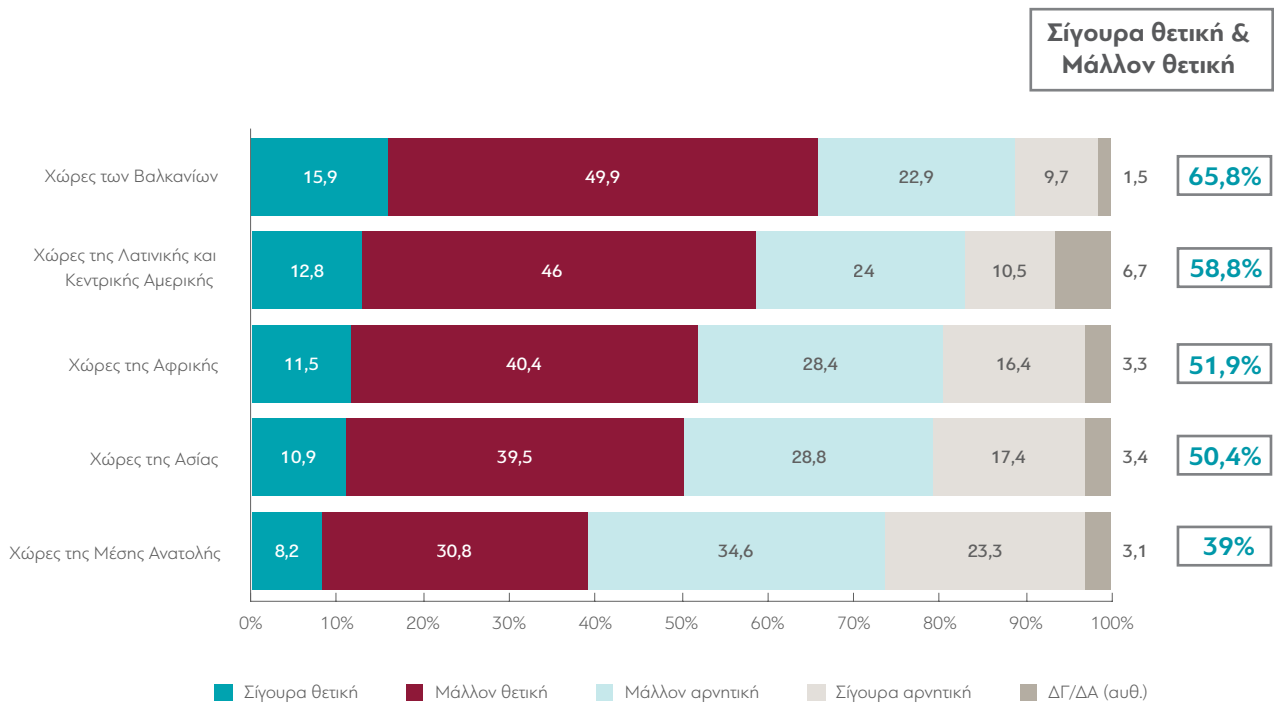
Ειδικότερα, ως προς τη διάσταση της οικονομίας, το **62,7%** τείνει να συμφωνεί με την άποψη ότι η Ελλάδα θα πρέπει να δέχεται μετανάστες ανάλογα με τις ανάγκες της οικονομίας της, ενώ το 36,8% διαφωνεί. Οι ανάγκες αλλά και οι δυνατότητες της εθνικής οικονομίας, όπως είδαμε και παραπάνω, φαίνεται να αποτελούν ένα κρίσιμο κριτήριο για τη διαμόρφωση στάσεων και αντιλήψεων ως προς την υποδοχή αλλά και την ένταξη μεταναστών/προσφύγων στην ελληνική κοινωνία.

Συμφωνείτε να δέχεται η Ελλάδα μετανάστες ανάλογα με τις ανάγκες της οικονομίας της;

Ένα άλλο κριτήριο μπορεί όμως να είναι και η προέλευσή τους. Εν προκειμένω, υπάρχει μία σαφής διαφοροποίηση όσον αφορά τη **δεκτικότητα απέναντι σε μετανάστες διαφορετικής καταγωγής**. Έτσι, οι προδιαθέσεις των ερωτώμενων είναι σαφώς θετικότερες απέναντι σε μετανάστες/ πρόσφυγες που προέρχονται από τις κοντινές χώρες των Βαλκανίων (65,8%) ή από χώρες της Λατινικής και Κεντρικής Αμερικής (58,8%). Την ίδια ώρα, εμφανίζονται μοιρασμένες απέναντι σε ανθρώπους με προέλευση την Αφρική (51,9%) και την Ασία (50,4%), και μάλλον αρνητικές απέναντι σε μετανάστες/ πρόσφυγες που προέρχονται από χώρες της Μέσης Ανατολής (39%).

Τι γνώμη έχετε για τους μετανάστες/πρόσφυγες που προέρχονται από:

Ολοκληρώνοντας αυτό το δεύτερο μέρος της έρευνας, να σημειώσουμε ότι το στοιχείο αυτό εναρμονίζεται με τις **αρνητικές συνδηλώσεις που προσλαμβάνει η λέξη «μουσουλμάνοι»**, η οποία, όπως είδαμε παραπάνω (στο γράφημα της σελ. 23), συνδέεται με κάτι «κακό» (61,6%) σαφώς περισσότερο απ’ ό,τι με κάτι «καλό» (31,3%). Μάλιστα, η σύνδεση με κάτι «κακό» ενισχύεται στα χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης, καθώς και όσο αυξάνει η ηλικία, αλλά και όσο δεξιότερα κινούμαστε στο πολιτικό φάσμα. Ωστόσο, φαίνεται να ενισχύεται και στην ανώτερη/μέση ανώτερη τάξη (68,1%), συγκριτικά με τις χαμηλότερες.

diaNEOsis

diaNEOsis

dianeosis_org

diaNEOsis

diaNEOsis

διαNEOsis

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΛΥΣΗΣ